

CENTRAL BANKING FOR NEWBIES

(SINHALA MEDIUM)

← 1-9
WALL ST

← 60
BROADWAY
CANYON OF HEROES

TO BE PROFICIENT IN CENTRAL BANKING SYSTEM
KAVINDA RAJAPAKSHA

CONTENTS

	PAGE NO
හැඳින්වීම (Introduction)	05
ගෝලීය ආර්ථික වර්ධනය (Global Economy Growth)	06
ලෝක ආර්ථිකයන් (World Economies)	07
සංවර්ධනය වෙමින් පවතින ආර්ථිකයන් (Emerging Market Economies)	08
නිෂ්පාදන හැකියාව (Production Possibility)	09
ආර්ථික නිර්ණායක (Economic Criteria)	09
ලෝක බැංකුව සහ ඒක පුද්ගල දළ ජාතික ආදායම (World Bank and GDP per capita)	11
සංවර්ධිත ආර්ථිකයන් (Advanced Economies)	15
මහ බැංකුව හැඳින්වීම (Introduction for central Bank)	15
රාජ්‍ය අංශය (Fiscal sector)	16
මහ බැංකුවක ස්වාධීනත්වය (Central Bank Independence)	18
ආර්ථික ප්‍රතිපත්ති (Economic Policies)	19
විදේශ විනිමය ප්‍රතිපත්තිය (Exchange Rates Policy)	21
භික්ෂු ප්‍රතිපත්තිය (Fiscal Policy)	22
මුදල් ප්‍රතිපත්තිය (Monetary Policy)	22
ලිහිල් මුදල් ප්‍රතිපත්තිය (Expansionary Monetary Policy)	23
දැඩි මුදල් ප්‍රතිපත්තිය (Contractionary Monetary Policy)	24
මහ බැංකුවක අරමුණු (Objective of Central Bank)	25
මිල ස්ථාවරතාවය (Price Stability)	26

දේශීය මිල ස්ථායීතාවය (Price Stability of Domestic Sector)	27
විදේශීය මිල ස්ථායීතාවය (Price Stability of External Sector)	28
වෙළඳ හිඟය (Trade Deficit)	29
මිල ස්ථායීතාවය සහ මුදල් ප්‍රතිපත්තිය (Price Stability and Monetary Policy)	32
ආර්ථික ස්ථායීතාවය (Economic Stability)	34
මූල්‍ය ක්‍රමයේ ස්ථායීතාවය (Financial System Stability)	36
මහ බැංකු අරමුණු එකිනෙක ගැටීම (Conflict of Central Bank Objectives)	39
මහ බැංකු අරමුණු එකිනෙක යැපීම (Interdependence of Central Bank Objectives)	41
ඇමරිකානු මහ බැංකුවේ පොලී අනුපාත සහ ලෝක ආර්ථිකය (FED Interest Rate and World Economy)	42
මහ බැංකුවක කාර්යයන් (Functions of Central Bank)	43
ෆෙඩරල් සංචිත බැංකුව (FED) (Federal Reserve System)	45
යුරෝපා මහ බැංකුව (ECB) (European Central Bank)	49
එංගලන්ත මහ බැංකුව (BOE) (Bank of England)	52
මෙහෙයුම් ස්වාධීනත්වය (Operational Independence)	53
ජපාන මහ බැංකුව (BOJ) (Bank of Japan)	56
ප්‍රමාණාත්මක ලිහිල්කරණය (QE) (Quantitative Easing)	58
ලෝක මූල්‍ය අර්බුධය (Subprime Mortgage Crisis)	59
ලෝක මූල්‍ය අර්බුධය හරහා විදේශ විනිමය වෙළඳපොළට වූ බලපෑම (Financial Crisis Impact on Foreign Exchange Market)	64

ලෝක මූල්‍ය අර්බුදය සඳහා මහ බැංකු ක්‍රියාකාරිත්වය (Financial Crisis and Central Banks)	66
2015 යුරෝපා/ස්විස්ටර්ලන්ත විනිමය අනුපාතය සහ මහ බැංකු නියාමනය (EUR / CHF Market Crash and Central Bank Regulation)	68

හැදින්වීම

රටක ආර්ථිකයේ හැසිරීම තීරණය වෙන්නේ ඒ රටේ මහ බැංකුව සහ රාජ්‍ය අංශය ගන්නා තීරණ මත. මේ තීරණ සියල්ලම පදනම් වෙන්නේ මහ බැංකුවේ සහ රාජ්‍ය අංශයේ අරමුණු මත. මේ පොත හරහා මම කතා කරන්නේ මහ බැංකු ගැන.

මහ බැංකුවක් කියන්නේ මොකක්ද ?

මහ බැංකුවක් ඇයි රටකට ඕනේ ?

මහ බැංකුවක කාර්යන් මොනවද ?

ආර්ථිකයක ක්‍රියාකාරීත්වයට මහ බැංකුවක් කොහොමද කටයුතු කරන්නේ ?

ලෝකයේ මහ බැංකු ක්‍රියාත්මක වෙන්නේ කොහොමද ?

ඒ මහ බැංකු වල සංයුතිය මොන වගේද ?

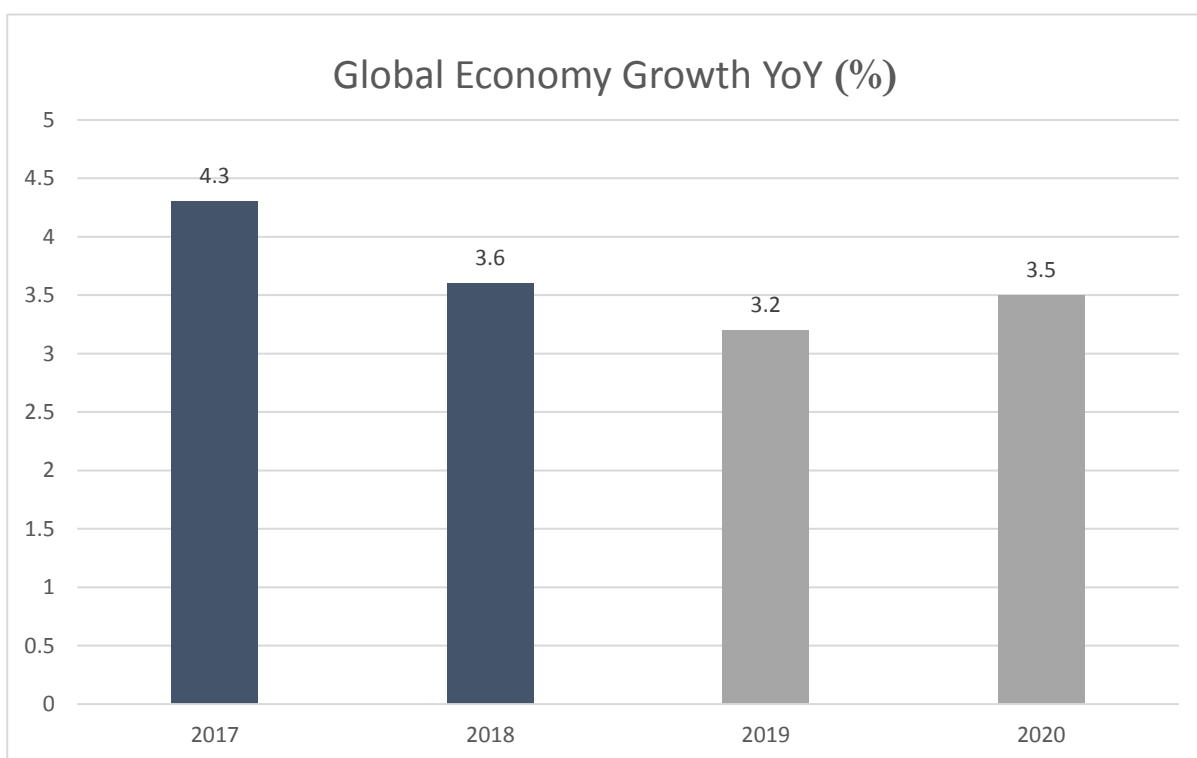
මේ වගේ මහ බැංකුවක් සම්බන්ධව ගොඩක් ප්‍රශ්න වලට උත්තර මේ පොතෙන් ඔයාට ලැබෙයි. ඒත් එක්කම රාජ්‍ය අංශය සම්බන්ධව කතා කරන දේවල් හරහා ඔයාට රාජ්‍ය අංශය ගැනත් මේ පොතෙන් අවබෝධයක් ගන්න පුළුවන්.

මේ පොතේ තියන ප්‍රස්ථාර සහ අනෙකුත් සියලුම ආර්ථික දත්ත 2019 සැප්තැම්බර් 18 දක්වා සිදුවූන ආර්ථික සිදුවීම් සම්බන්ධ ඒවාය.

ගෝලීය ආර්ථික වර්ධනය (Global Economy Growth)

2019 වර්ෂය සඳහා ලෝක ආර්ථික වර්ධන වේගය 3.2% මට්ටමේ පවතී යැයි, ජාත්‍යන්තර මූල්‍ය අරමුදල (IMF) විශ්වාස කරන අතර එය 2020 දී 3.5% මට්ටමට ලගා වෙනැයි ඔවුන් බලාපොරොත්තු වේ.

මේ ආකාරයේ මන්දගාමී වර්ධනයක් සඳහා බලපෑ ප්‍රධාන හේතු ලෙස ඔවුන් සලකන්නේ ලෝක ආර්ථිකයේ අපේක්ෂිත මට්ටමට වඩා අඩු ආර්ථික ක්‍රියාකාරකම් සහ මැදි මට්ටමේ පවතින උද්ධමනයන්ය. තවද භූදේශපාලනික සිදුවීම් නිසාවෙන් මෙම ඉලක්කගත අපේක්ෂා මට්ටම තවත් මන්දගාමී වීමේ අවදානමක්ද මේ වන විට ලෝක ආර්ථිකය තුළ පවතී.

Source – IMF

ලෝක ආර්ථිකයන් (World Economies)

ලෝක ආර්ථික වර්ධනය මන්දගාමී වෙනවත් එක්කම, ලෝක ආර්ථිකයේ ආයෝජන(I) සහ පරිභෝජන(C) මට්ටමත් අඩුවෙමින් පවතී. ප්‍රධාන වශයෙන් ඇමරිකානු - චීන වෙළඳ අර්බුදයද මේ සමගින් ක්‍රියාත්මක වන අතර එහිදී ඇමරිකාව විසින් චීන ආනයන සඳහා තීරු බදු පනවන අතර චීනය ඊට ප්‍රතිවිරුද්ධව ඇමරිකානු ආනයන සඳහා තීරු බදු පනවනු ලබයි. පසුගිය ජුනි මාසයේ පැවති G-20 සමුළුවෙන් පසුව මෙම ගැටුම යම්තාක් දුරට සමනය විය.

මෙම බලපෑම සංවර්ධිත ආර්ථිකයන් (Advanced Economies) සහ සංවර්ධනය වෙමින් පවතින ආර්ථිකයන් (Emerging Market Economies) යන දෙපාර්ශවයටම අඩු වැඩි වශයෙන් බලපානු ලබයි.

ඕනෑම රටක් හෝ ඒ රටේ මහ බැංකුවක් තමන්ගේ ආර්ථිකය ගැන කතා කරන ගොඩක් වෙලාවට ඔයාල දැකල ඇති “Advanced Economies” සහ “Emerging Market Economies” කියලා කොටස් දෙකක් ගැන කතා කරනවා.

මහ බැංකු වාර්තාවක් වුනත් එහෙමයි. ලෝක ආර්ථිකය ගැන එයාල කතා කරද්දි කතා කරන්නේ ලෝක ආර්ථිකය මේ විදිහට කොටස් දෙකකට බෙදලා. මේ පහළින් තියන අපේ මහ බැංකු විවරණය බලන්න.

මේ විවරණයෙන් කියන්නේ ලෝකයේ මහ බැංකු විසින් මේ වෙද්දි එයාලගේ මුදල් ප්‍රතිපත්තිය මෙහෙයවන්නේ කොහොමද කියලා. බලන්න මේ ගැන කතා කරද්දි එයාලත් ලෝකයේ ආර්ථිකයන් කොටස් දෙකකට බෙදලා තමයි කතා කරන්නේ.

Slowdown in global economic activity has prompted many economies to relax their monetary policies...

2

- Accommodative monetary policy is expected to support economic growth in these countries, especially in the context of muted inflation and inflation outlook

Advanced Economies:

- **Fed cut policy rate by 25 bps to 2.00%-2.25% range** on 31 July 2019 first time since 2008
- **ECB signaled a possible range of stimulus options in July 2019** including rate cuts and another quantitative easing package
- **The Reserve Bank of New Zealand** cut its benchmark policy rate by 50 bps to 1.00% in August for the second time in 2019

Emerging Market Economies:

- **RBI** reduced the policy repo rate by 35 bps from 5.75% to 5.40% in August 2019 (Reduction of 110 bps during 2019)
- The **Central Bank of Philippines** cut its key policy rate by 25 bps to 4.25% in August 2019
- The **Central Bank of Thailand** cut its policy rate for the first time in 2019 by 25 bps to 1.50% in August 2019
- The **Central Bank of Brazil** cut its policy (Selic) rate by 50 bps to 6.00% on 31 July 2019

සංවර්ධනය වෙමින් පවතින ආර්ථිකයන් (Emerging Market Economies)

මේ ආර්ථික වලටම තමා අපි කියන්නේ දියුණුවෙමින් පවතින ආර්ථික (Developing Economies) කියලා. මේ ආර්ථික තමන්ගේ නිෂ්පාදන හැකියාව ගැන ගොඩක් සැලකිලිමත් වෙනවා.

නිෂ්පාදන හැකියාව (Production Possibility)

යම් අවස්ථාවක ආර්ථිකයක් තමන් ගාව තියන ඔක්කොම සම්පත් පවතින තාක්ෂණය යොදාගෙන උපරිම කාර්යක්ෂමතාවයෙන් භාවිත කරලා ලබාගන්න සමස්ත නිමැවුම් මට්ටමට තමා ඒ රටේ නිෂ්පාදන හැකියාව කියලා කියන්නේ.

මේ නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලියට සම්පත් භාවිතා කරද්දි අනාගත පරම්පරාවේ පාරිභෝජනයට හානියක් නොවෙන්න වගබලා ගන්න ඕනා.

මේ නිෂ්පාදන හැකියාව කාලයක් තිස්සේ වර්ධනය කරගන්නම නිකන්ම ආර්ථිකයක් ආර්ථික වර්ධනය කියන තත්වයට ගමන් කරනවා. මේ නිසාම සංවර්ධනය වෙමින් පවතින ආර්ථිකයන් තමන්ගේ නිෂ්පාදන හැකියාව ගැන ගොඩක් උනන්දු වෙනවා.

සංවර්ධනය වෙමින් පවතින ආර්ථික කෘෂිකර්මික අංශය, අපනයන අංශය වගේ අංශයන් තුලින් තමා තමන්ගේ ආර්ථික ක්‍රියාකාරකම් ගොඩක් මෙහෙයවන්නේ. ඒත් එක්කම මේ ආර්ථික වලින් තමා සංවර්ධිත ආර්ථික වලට නිෂ්පාදන අමුද්‍රව්‍ය සපයන්නේ. මේ ආර්ථික වල පාලකයින් ගොඩක් වෙලාවට හිතන්නේ තමන්ගේ ජනතාවගේ ජීවන මට්ටම උසස් කරන ප්‍රතිපත්ති ගැන.

ආර්ථික නිර්ණායක (Economic Criteria)

සංවර්ධනය වෙමින් පවතින ආර්ථිකයක නිර්ණායක

ආර්ථික නිර්ණායක හරහා අපිට පුළුවන් ආර්ථිකයක් සංවර්ධනය වෙමින් පවතිනවාද, නැත්නම් සංවර්ධිත මට්ටමේ පවතිනවාද කියලා බලාගන්න. මේ පහළින් තියන්නේ ඒ නිර්ණායක කිහිපයක්.

1. ඒක පුද්ගල ආදායම.
2. ආර්ථික වර්ධනය.
3. ආර්ථික ස්ථාවරත්වය.
4. විදේශීය මිල ස්ථායීතාවය.

5. මානව සංවර්ධන දර්ශකය.
6. අපනයන විවිධාංගීකරණය.

01. ඒක පුද්ගල ආදායම (Per Capita Income)

සංවර්ධනය වෙමින් පවතින ආර්ථිකයන් වල ඒක පුද්ගල ආදායම පහළ මට්ටමක පවතී. ගොඩක් දියුණුවෙමින් පවතින මේ ආර්ථික වල වාර්ෂික ඒක පුද්ගල ආදායම පවතින්නේ \$4035 ට වඩා පහළ මට්ටමකය. මේ මට්ටම තීරණය කරන්නේ ලෝක බැංකුව විසිනි.

ඒ කොහොමද ?

ලෝක බැංකුව විසින් ලෝකයේ සියලු ආර්ථිකයන්, එම ආර්ථිකයන් වල දළ ජාතික නිෂ්පාදනය මත ඒක පුද්ගල ආදායම (Gross National Income per capita) (GNI) පදනම් කරගෙන කාණ්ඩ හතරකට බෙදල තියනවා.

මොකක්ද මේ දළ ජාතික නිෂ්පාදනය කියන්නේ ?

දළ ජාතික නිෂ්පාදනය ඉගෙනගන්න කලින් දළ දේශීය නිෂ්පාදනය ඉගෙනගත්තනත් ඒ හරහා දළ ජාතික නිෂ්පාදනය ගැන තේරුම්ගන්න ලේසි වෙනවා. ඒ නිසා මම දළ දේශීය නිෂ්පාදනය ගැන මුලින්ම කියන්නත්.

දළ දේශීය නිෂ්පාදනය (Gross Domestic Product)

දළ දේශීය නිෂ්පාදනය කියන්නේ යම්කිසි කාලපරාසයක් තුළ, නිශ්චිත දේශසීමාවක් ඇතුළත, නිපදවූ අවසාන භාණ්ඩ සහ සේවා වල සමස්ථ වටිනාකමයි.

මේකෙදි බලන්නේ අවසාන නිෂ්පාදනය බිහිවුනේ කාගේ සම්පත් වලින්ද කියලා නෙවෙයි, කොයි භූමි සීමාව තුළද කියලා විතරයි.

මේ නිෂ්පාදනය ඇතුළත නේවාසික සම්පත් එක්ක අනේවාසිකයන්ගේ සම්පතත් තියනවා. ඒ කියන්නේ ලංකාවේ මිනිස්සුන්ගේ සම්පත් වගේම පිටරට මිනිස්සුන්ගේ සම්පතත් මේ අතර තියනවා කියන එක.

දළ ජාතික නිෂ්පාදනය (Gross National Product)

මේ කියන්නේ යම් කාලසීමාවක් තුළ, නිශ්චිත දේශසීමාවක් ඇතුළත, නේවාසිකයන්ගේ සම්පත් වලින් විතරක් නිපදවූ අවසාන භාණ්ඩ සහ සේවා වල වටිනාකමයි. එතකොට මෙතනදි බලන්නේ රටේ නිෂ්පාදනයේ වටිනාකම බිහිවුනේ කාගේ සම්පත් වලින්ද කියලා.

ඒක පුද්ගල දළ ජාතික ආදායම (Gross National Income per capita) (GNI)

දළ ජාතික නිෂ්පාදනය හරහා එන අගය රටේ සමස්ථ ජනගහනයෙන් බෙදලා තමයි ඒක පුද්ගල දළ ජාතික ආදායම හදලා ගන්නේ. ලෝක බැංකුව මේ ඒක පුද්ගල දළ ජාතික ආදායම පදනම් කරගෙන ලෝකයේ සියලු ආර්ථිකයන් බෙදලා තියන කාණ්ඩ හතර තමා මේ පහළින් තියන්නේ.

01. ඉහළ ආදායම් ලබන රටවල් (Upper income countries)

මේ රටවල මිනිස්සුන්ගේ වාර්ෂික ඒක පුද්ගල දළ ජාතික ආදායම \$12476 ට වඩා වැඩි අගයක පවතී.

02. ඉහළ මැදි ආදායම් ලබන රටවල් (Upper middle income countries)

මේ රටවල මිනිස්සුන්ගේ වාර්ෂික ඒක පුද්ගල දළ ජාතික ආදායම \$4036 ත් \$12475 අතර පවතී.

03. පහළ මැදි ආදායම් ලබන රටවල් (Lower middle income countries)

මේ රටවල මිනිස්සුන්ගේ වාර්ෂික ඒක පුද්ගල දළ ජාතික ආදායම \$1026 ත් \$4035 අතර පවතී.

04. පහළ ආදායම් ලබන රටවල් (Lower income countries)

මේ රටවල මිනිස්සුන්ගේ වාර්ෂික ඒක පුද්ගල දළ ජාතික ආදායම \$1025 ට වඩා අඩු අගයක පවතී.

වාර්ෂික ඒක පුද්ගල දළ ජාතික ආදායම \$4035 ට වඩා අඩු රටවල් සාමාන්‍යයෙන් හඳුන්වන්නේ සංවර්ධනය වෙමින් පවතින ආර්ථිකයන් ලෙසයි. (මෙය එක් නිර්ණායකයක් පමණි)

02. ආර්ථික වර්ධනය (Economy Growth)

ආර්ථික වර්ධනය රටින් රටට විවිධාකාරී වෙනවා. ඇමරිකාව, මෙක්සිකෝව, ජර්මනිය, ජපානය වගේ රටවල් ගත්තොත් එයාලගේ ආර්ථික වර්ධනය කියන්නේ 3% වඩා පහළ මට්ටමේ.

රිථිප්තුව, පෝලන්තය, බොල්වියාව, මැලේසියාව වගේ රටවල් ගත්තොත් එයාලගේ ආර්ථික වර්ධනය කියන්නේ 4% හෝ ඊට වැඩි මට්ටමේ.

චීනය, වියට්නාමය, ඉන්දියාව වගේ ආර්ථික වල ආර්ථික වර්ධනය බැලුවම එයාලගේ ආර්ථික වර්ධනය කියන්නේ 7% වගේ මට්ටමක.

සංවර්ධනය වෙමින් පවතින රටවල මේ ආර්ථික වර්ධනය වෙන්නේ ඉතා අඩු වේගයකින්. මෙතනදි බලන්නේ ආර්ථික වර්ධනයේ ඉලක්කම ගැන නෙවෙයි. ආර්ථික වර්ධනය වෙන විදිහ ගැන.

03. ආර්ථික ස්ථාවරත්වය (Economic Stability)

ආර්ථික අස්ථාවරත්වය ප්‍රධාන අංශ තුනක් හරහා ඇති වෙනව.

01. ස්වභාවික විපත්

02. දේශීය මිල මට්ටම අනිසි ලෙස උච්ඡාවචනය වීම.

03. දේශීය ප්‍රතිපත්ති රාමුවේ දුර්වලතා

ස්වභාවික විපත් ආර්ථිකයේ කෘෂිකාර්මික අංශය බිඳ දමනවා. එතකොට රටේ නිෂ්පාදනය අඩු වෙනවා. රටේ නිෂ්පාදනය අඩු වුනාම ආර්ථික වර්ධනය අඩු වෙනවා. ඒ හරහා ආර්ථිකය අස්ථාවර වෙනවා. මේ වගේ ආර්ථිකයකට අපිට කියන්න බෑ සංවර්ධනය වුන ආර්ථිකයක් කියලා.

ඒත් මේ ස්වභාවික විපත් ආර්ථික වර්ධනයට දායක වෙන අවස්ථාද කියනවා. තායිලන්තයේ සිදුවෙච්ච මේ වගේ ස්වභාවික විපත් නිසා ආර්ථිකය අලුතෙන් ගොඩ නගන්න පටන්ගත්තා. ඒ නිසා වෙනමම විදිහකට, වෙනමම අදහස් එක්ක තායිලන්ත ආර්ථිකය ගොඩනැගුනා.

04. විදේශීය මිල ස්ථායීතාවය (Price Stability of External Sector)

මේ කියන්නේ අනෙකුත් මුදල් ඒකක වලට සාපේක්ෂව විශාල අගයකින් දේශීය මුදල් ඒකකයේ වටිනාකම වෙනස් නොවන ආකාරයට දේශීය මුදල් ඒකකය ශක්තිමත්ව පවත්වා ගැනීමයි.

සංවර්ධිත රටක මුදල් ඒකකයට බාහිර අංශයෙන් කම්පනයක් ආවොත් ඒ ආර්ථිකයට එම කම්පනයට මුහුණදෙන්න අර්ථිකමත්ය වශයෙන් ශක්තිය තියන්න ඕන.

ඒත් සංවර්ධනය වෙමින් පවතින ආර්ථිකයක් තුලට මේ වගේ බාහිර කම්පනයක් ආවොත් ඒ ආර්ථිකයන් ආර්ථික පසුබැස්මකට ගමන් කරනවා. හේතුව මේ බාහිර අංශයෙන් එන කම්පනයට එයාලගේ ආර්ථිකයට මුහුණ දෙන්න අමාරු නිසා.

05. මානව සංවර්ධන දර්ශකය (Human Development Index) (HDI)

මේකෙන් බලන්නේ රටක අධ්‍යාපන මට්ටම, සාක්ෂරතාවය සහ Health එක පිළිබඳවයි. මේ දර්ශකය යහපත් නම් ඒකෙන් කියවෙන්නේ ඒ ආර්ථිකය සංවර්ධිත මට්ටමට ලගා වෙමින් ඉන්නවා කියන එක.

06. අපනයන විවිධාත්මීකරණය (Export Diversification)

මේකෙන් බලන්නේ රටක් කොපමණක් දුරට ගෝලීය මූල්‍ය අංශයට සම්බන්ධද සහ ඒ හරහා තමන්ගේ අපනයන කොපමණක් විවිධාත්මීකරණය කරගෙනද කියන එකයි. සංවර්ධනය වෙමින් පවතින ආර්ථික වල මෙම අංශය එතරම් යහපත් නැහැ.

සංවර්ධිත ආර්ථිකයන් (Advanced Economies)

ආර්ථිකයක සංවර්ධිත මට්ටම තීරණය කරන නිර්ණායක ගැන මම උඩ කතා කළානේ, ඒ නිසා මෙතනදී මම කෙටියෙන් සංවර්ධිත ආර්ථිකයන් වල නිර්ණායක ගැන කියන්නෙමි.

සංවර්ධිත ආර්ථික වල

- වාර්ෂික ඒක පුද්ගල දළ ජාතික ආදායම \$4035 වඩා ඉහළ මට්ටමක පවතී.
- ආර්ථික වර්ධනය මැදි අගයක යහපත්ව ගමන් කරයි.
- ආර්ථික ස්ථාවරත්වය ඉහළ මට්ටමක පවතී.
- විදේශීය මිල ස්ථායීතාවය ආර්ථිකය තුළ ශක්තිමත්ව පවතී.
- මානව සංවර්ධන දර්ශකය යහපත්ය.
- අපනයන විවිධාත්මීකරණය ඉහළ මට්ටමක පවතී.

මහ බැංකුව හැඳින්වීම (Introduction for central Bank)

නිදහසෙන් පස්සේ අපේ රටට මහ බැංකුවක අවශ්‍යතාවය දැනෙන්න පටන් ගන්නවා. ඒ වෙනකන් අපේ රටේ තිබ්බේ ව්‍යවහාර මුදල් මණ්ඩල ක්‍රමයක්. “Currency Board System”. ඒ කියන්නේ රට ඇතුලට මුදල් අවිවු ගහලා නිකුත් කලේ ඒ අගයට සමාන අගයකින් විදේශ සංචිත රට තුළ ඇතිකරගත්තට පස්සේ. ඒ අනුව අපේ දේශීය මුදල් සැපයුම 100% තීරණය වුනේ විදේශ සංචිත මතයි.

මේ විදේශ සංචිත වලට උද්ධමන බලපෑමක් ඇවිල්ල ඒවායේ වටිනාකම පැත්තෙන් අගය අඩු වීමක් වුනොත් ඒ හා සමානවම අපේ රට ඇතුලේ තියන රුපියල් වල අගයත් වෙනස් වෙන්න පටන්ගන්නවා. මොකද මේ රුපියල් නිකුත් කරලා තියන්නේ මේ විදේශ සංචිත පදනම් කරගෙන නිසා.

ටික කාලයක් යද්දි මේ ව්‍යවහාර මුදල් මණ්ඩල ක්‍රමය අපිට හරි කරදරයක් වුනා. ඒ නිසා 1950 දි අපි මහ බැංකුවක් පිහිටුවා ගත්ත. හොන්කොන්, සිංගප්පූරුව වගේ රටවල් වල අදටත් තියන්නේ මේ වගේ ව්‍යවහාර මුදල් මණ්ඩල ක්‍රමයක්.

අපි මහ බැංකුවක් පිහිටුවා ගත්තට පස්සේ ආර්ථිකයේ මූල්‍ය අංශය මහ බැංකුවෙන් රාජ්‍ය අංශය පවතින රජයෙන් මෙහෙයවන්න පටන්ගත්ත. මහ බැංකුව තමයි රටක විනිමය අනුපාතය තීරණ කරන්නේ. ඉල්ලුම් සැපයුම් බලවේග වලින් සමතුලිත වෙන විනිමය අනුපාතය රටට යෝග්‍ය විදිහට හැඩගස්සන්නේ මහ බැංකුව.

ඒත් එක්කම රටක පොලී අනුපාතය, උද්ධමන අනුපාතය, විරැකියා අනුපාතය, මුදල් සැපයුම, ආර්ථික වර්ධනය වගේ ආර්ථික කාර්යසාධන දර්ශක වල තොරතුරු නිකුත් කරන්නෙන් ඒ රටේ මහ බැංකුව හරහා.

රටක මහ බැංකුව තමයි ඒ රටේ බැංකු අතර බැංකුව වෙන්නෙන්.

රාජ්‍ය අංශය (Fiscal Sector)

රටක විනිමය අනුපාතය තීරණය වෙන්න බලපාන ප්‍රධාන සාධකයක් තමයි ඒ රටේ දේශපාලන ස්ථාවරත්වය. අස්ථාවර දේශපාලන පසුබිමකින් රටක ආර්ථිකයට බලපෑම් වෙනවනත් ඒ රටේ විනිමය අනුපාතය ඒ හරහා වෙනස් වෙනවා.

හිතන්න ආයෝජකයෙක් ඩොලර් මිලියන 100 විතර ලොකු ආයෝජනයක් A කියන රටට අරන් යනවා කියල, එයා මේ ආයෝජනය අරන් එන්න කලින් බලනව, මේ රට ඉස්සරහා අවුරුදු 10 ඇතුලත මොන වගේ පාරක ගමන් කරයිද කියලා. මේකට අපි කියන්නේ “ Trade Direction ” එක බලනවා කියලා. එතකොට මේ රටේ වෙළඳ දිශාව දිහා හොදට බලලා තමා එයා එයාගේ ආයෝජනය කරන්නේ.

ආර්ථිකමය වශයෙන් මේ රට කොච්චර ස්ථාවරව තිබුනත් දේශපාලන අංශයෙන් අස්ථාවරයි කියලා මෙයාට පෙනුනොත් මෙයා මේ ආයෝජනය කඩදාවත් කරන්නේ නැහැ.

අපි “ Geopolitical Events ” කියලා කියන්නේ මේ වගේ දේශපාලන අංශයේ සිදුවීම් වලට. මේ නිසා තමයි හැම රටකම දේශපාලන සිදුවීම් ගැන අපි අවධානෙන් ඉන්න ඕනේ. මේ තමා රාජ්‍ය අංශයේ ක්‍රියාකාරිත්වය. මේක තවත් පැහැදිලි වෙන්න මේ උදාහරණයත් බලන්න.

2017 දී ඩොනල්ඩ් ට්‍රම්ප් ඇමරිකාවේ ජනාධිපති වෙලා ආවට පස්සේ ඇමරිකාවේ මහ බැංකුවේ මහ බැංකු අධිපතිට කියනවා, එයාට ඇමරිකාවේ පොලී අනුපාත වැඩි කරලා දෙන්න කියලා. ඒ කාලේ හිටියේ “ ජෙනට් යෙලන් ” කියලා මහ බැංකු අධිපතිනියක්.

යෙලන් ට්‍රම්ප්ට කිව්වා තාමත් ඇමරිකාවේ සමාහාර ඉල්ලුම ඇමරිකාවේ ආර්ථිකයට සුදුසු විදිහට හැඩ ගැහිලා නැහැ, ඒ නිසා පොලී අනුපාත මේ වෙලාවේ වැඩි කරන එක ආර්ථිකයට සුදුසු නැහැ කියලා.

මේ විදිහට තමයි රාජ්‍ය අංශයයි, මහ බැංකුවේ මූල්‍ය අංශයයි, ආර්ථිකය මෙහෙයවන්නේ. මේ අංශ දෙක හැම වෙලාවෙම තීරණ ගැනීමේදී එකට හැප්පෙනවා. ඒ නිසා දෙන්නම එක මතයකට ඇවිල්ලා ආර්ථිකය මෙහෙයවන්න තමා ලොක්කේ හැම ආර්ථිකයක්ම උත්සාහ කරන්නේ.

අපි මේ අංශ දෙකට කියන්නේ ක්‍රිකට් team එකක players ලා දෙන්නෙක් කියලා. දෙන්නම කතා කරලා හරියට play කලේ නැත්තන් ආර්ථිකය කියන කණ්ඩායම පරදිනවා.

මේ අංශ දෙකම එකගතාවකට ඇවිල්ලා රටේ ආර්ථිකය ගැන තීරණ ගන්න ඕනේ නිසා අපේ මහ බැංකුවේ මුදල් මණ්ඩලය ඇතුලේ රාජ්‍ය අංශය නියෝජනය කරමින් මුදල් අමාත්‍යාංශයේ ලේකම් ඉන්නවා.

මහ බැංකුවේ තීරණ නිසා රජයට බලපෑම් වෙනවනත් මොහු රාජ්‍ය අංශය නියෝජනය කරමින් මුදල් මණ්ඩලය තුළ කතා කරනවා. මේ කතා කිරීම හරහා සමහරවිට ආර්ථිකයේ ලොකු වෙනස්කමක් ඇති වෙන්න පුළුවන්.

රජයයි මහ බැංකුවයි කියන්නේ සම්පූර්ණයෙන් එකිනෙකට වෙනස් අංශ දෙකක්. මේ උදාහරණය බලන්න.

එංගලන්ත මහ බැංකුවේ උද්ධමනය තීරණය කරන්නේ රජය විසින්. ඒ උද්ධමන ඉලක්කය ලබා ගන්න මූල්‍ය අංශයෙන් ආර්ථිකය මෙහෙයවන්නේ එංගලන්ත මහ බැංකුව විසින්. මේ වගේ වෙලාවට අංශ දෙකේ සහයෝගය නිසා ගැටීමක් ඇති වෙන්නේ නැහැ.

රජය ගන්න තීන්දු තීරණ ඔයාට ඒ රටවල් වල Economics News බලලා දැනගන්න පුළුවන්. ඒක ලේසි වැඩක්. ඒත් මහ බැංකුවක් ගන්න තීරණ තේරුම් ගන්න ටිකක් අමාරුයි. ඒ නිසා මම මෙතන ඉදන් මහ බැංකු ගැන කතා කරගෙන යනවා.

මහ බැංකුවක ස්වාධීනත්වය

(Central Bank Independence)

මහ බැංකුවක් කියන්නේ ආර්ථිකය පාලනය කරන ප්‍රධාන මූල්‍ය ආයතනයයි. ලෝකේ ගොඩක් මහ බැංකු ස්වාධීනයි. හේතුව එයාල වැඩ කරන්නේ ලාභ අරමුණු කරගෙන නොවන නිසා. එයාල වැඩ කරන්නේ රටේ ආර්ථිකය වෙනුවෙන්. ඒ කියන්නේ රටේ ආර්ථික අරමුණු තමයි ගොඩක් වෙලාවට මහ බැංකුවක අරමුණු වෙන්නෙත්.

මහ බැංකුව තමයි රටේ පොලී අනුපාත, විදේශ විනිමය අනුපාත වල භාරකාරීත්වය දරන කෙනා, ඒ නිසා ඕනෙම වෙලාවක මහ බැංකුවකට පුළුවන් මහ බැංකුවට ලාභ ලැබෙන විදිහට ඒ දේවල් වෙනස් කරගන්න. ඒත් මහ බැංකුව හැම වෙලාවෙම කටයුතු කරන්නේ ආර්ථික ඉලක්ක ඉටු කරගන්න.

අපේ රටේ මහ බැංකුව ගත්තොත් වර්ෂ අවසානයේ ගිණුම් වලින් එන ලාභයත් මහ බැංකුව විසින් රජයේ ඒකාබද්ධ අරමුදලට ලබා දෙනවා. ඒ ලබා දෙන්නේ රාජ්‍ය අංශයට වියදම් පියවගන්න සහය වීමක් විදිහටයි. ඒ නිසා මහ බැංකුවක් කිසිම වෙලාවක ලාභ අරමුණු කරගෙන රටක ආර්ථිකය මෙහෙයවන්නේ නැහැ.

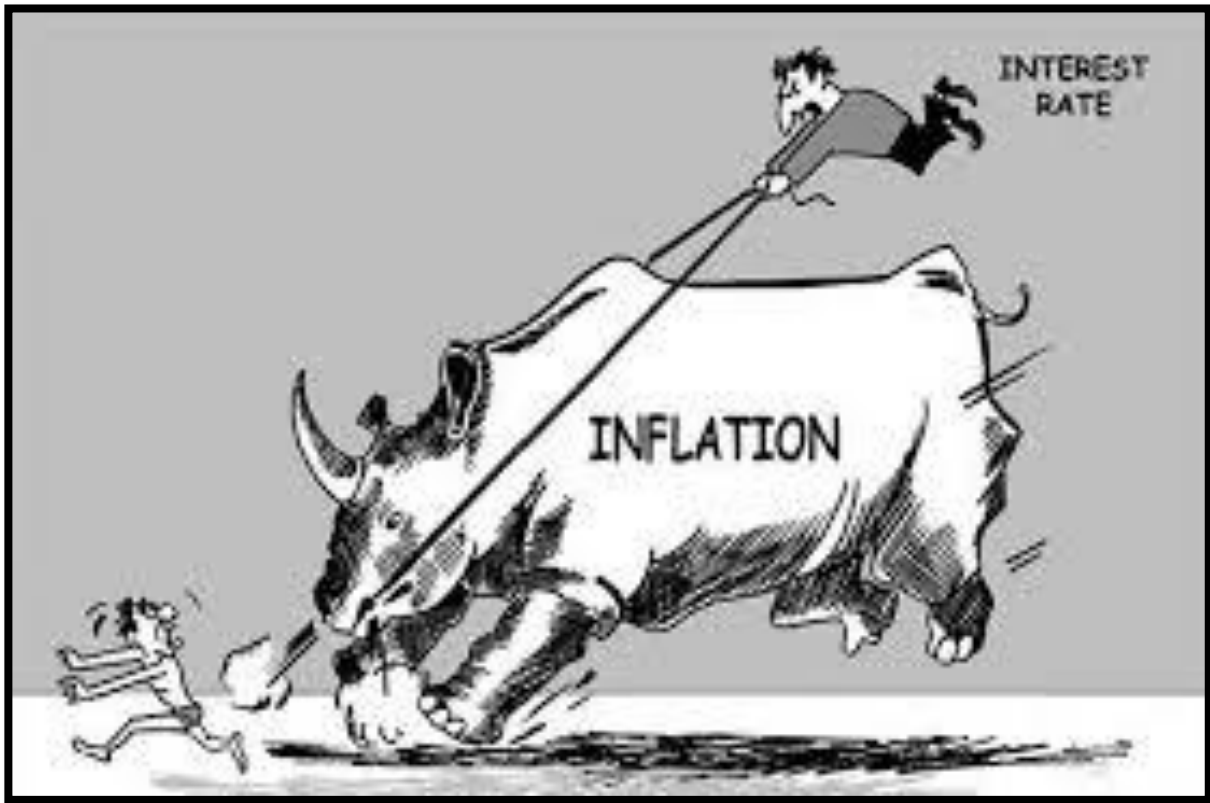
අපිට වගේම මහ බැංකුවලටත් අරමුණු තියනවා. ඒ අරමුණු ලගා කරගත්තොත් විතරයි, රටේ ආර්ථිකය ශක්තිමත් වෙන්නේ. තමන්ගේ අරමුණු මහ බැංකු වලට ලගා කරගන්න බැරිවුනොත් ඒ හරහා ආර්ථිකයත් කඩාගෙන වැටෙනවා.

ආර්ථික ප්‍රතිපත්ති (Economic Policies)

ආර්ථික ප්‍රතිපත්ති කියන්නේ රටක් තමන්ගේ ආර්ථික අරමුණු ඉටුකරගන්න සහ ආර්ථිකය නිවැරදි දිශාවට අරන් යන්න භාවිතා කරන දේවල් වලට. මේ උදාහරණ බලන්න.

හිතන්න කරත්තයක් ගොතෙක් ඇදගෙන යනවා කියලා. මේ ගොනාට කැමති විදිහට පාරේ යන්න දුන්නොත් ගොනා කොහේ යයිද කියලා හරියටම කියන්න බැහැ. ඒ නිසා ගොනාගේ නහය විදලා නාස් ලණුවක් දාගන්නවා. දැන් ගොනාව කරත්තේ අරන් යන කෙනාට නාස් ලණුව හරහා මෙල්ල කරගන්න පුළුවන්. එතකොට මේ නාස් ලණුව නිසා ගොනාට ඕන ඕන විදිහට එහෙ මෙහෙ දුවන්න බැහැ. මේ විදිහටම ආර්ථිකය ගැනත් හිතන්න.

- කරත්තේ කියන්නේ ආර්ථිකය
- කරත්තේ දක්කන් යන්නේ මහ බැංකුව හෝ රජය (ආර්ථික ප්‍රතිපත්ති සම්පාදකයෝ)
- මහ බැංකුවට හෝ රජයට (ආර්ථික ප්‍රතිපත්ති සම්පාදකයින්ට) ලගා කරගන්න ඕන ආර්ථික අරමුණු තමයි ගොනා යන දිශාව.
- නාස් ලණුව කියන්නේ ආර්ථික අරමුණු ලගා කරගන්න පාවිච්චි කරන ප්‍රතිපත්ති සහ උපකරණ. මේ උපකරණ හරහා ආර්ථිකය හරි දිශාවට අරන් යනවා. පහල උදාහරණ බලන්න.

මහ බැංකුව උද්ධමනය (මිල ස්ථායීතාවය) කියන ආර්ථික අරමුණ ලගා කරගන්න, පොලී අනුපාත (මුදල් ප්‍රතිපත්තිය) කියන නාස් ලඟුව හරහා ආර්ථිකය මෙහෙයවනවා.

මෙහෙම පොලී අනුපාත භාවිතා කරලා රටේ උද්ධමනය පාලනය නොකලොත් ඒක රටේ ආර්ථික අරමුණු වලට ලොකු බලපෑමක් ඇති කරනවා.

මේ පින්තූරයේ තියන විදිහට උද්ධමනය වැඩි වුනොත් ඒක රටේ මහජනතාවට අයහපත් විදිහට බලපානවා. ඒ නිසා මහ බැංකුව මුදල් ප්‍රතිපත්තිය පාවිච්චි කරලා ආර්ථිකයට අවශ්‍ය මට්ටමට උද්ධමනය අරගෙන එනවා. එතකොට ආර්ථිකය තුළ මිල ස්ථායීතාවය ඇති වෙනවා.

මහ බැංකුව ආර්ථිකය මෙහෙයවන්නේ මුදල් ප්‍රතිපත්තිය (Monetary Policy) හරහා වගේම රාජ්‍ය අංශය ආර්ථිකය මෙහෙයවන්නේ ඊස්කල් ප්‍රතිපත්තිය (Fiscal Policy) හරහා. මීට අමතරව රටක විනිමය අනුපාතය පාලනය කරන්න වෙනමම විදේශ විනිමය ප්‍රතිපත්තියක් (Exchange Rate Policy) තියනවා. ඒක මෙහෙයවන්නෙත් මහ බැංකුව විසින්.

විදේශ විනිමය ප්‍රතිපත්තිය (Exchange Rate Policy)

අපේ රටේ දැනට කියන්නේ වඩා නම්‍යශීලී විදේශ විනිමය අනුපාතයක්. (Flexible Exchange Rate System). ඒ කියන්නේ විදේශ විනිමය අනුපාතයට එයාට ඕන විදිහට ඉල්ලුම් සැපයුම් බලවේග වලින් සමතුලිත වෙන්න දෙනවා. හැබැයි අනවශ්‍ය දෙයක් නිසා විනිමය අනුපාතය රටට නොගැලපෙන විදිහට හැසිරෙන්න පටන්ගත්තොත් මහ බැංකුව විදේශ සංචිත පාවිච්චි කරලා විදේශ විනිමය වෙළඳපොළට මැදිහත් වෙලා (Intervention) ඒ අනවශ්‍ය හැසිරීම පාලනය කරනවා.

හැබැයි මේ විනිමය වෙළඳපොළට මහ බැංකුව අත කියන්නේ කරන්නම දෙයක් නැති වුනොත් විතරයි. හිතන්න අපේ රටේ රුපියල එන්න එන්නම ඩොලර් එකට එරෙහිව දුර්වල වෙනවා කියල, එතකොට මහ බැංකුව බලනවා මේක තව තව දුර්වල වුනොත් ආර්ථිකයට අයහපත් විදිහට බලපායි ඒ නිසා විදේශ සංචිත පාවිච්චි කරලා දැන් විනිමය වෙළඳපොළට මැදිහත් වෙන්න ඕනේ කියලා.

අපේ රටේ විදේශ විනිමයට සංචිත කියන්නේ සීමිත ප්‍රමාණයක් නිසා ඒ මුදල් පාවිච්චි කරලා විදේශ විනිමය වෙළඳපොළට මැදිහත් වෙන එක සංවර්ධනය වෙමින් පවතින අපි වගේ රටකට එතරම් යෝග්‍ය දෙයක් නෙවෙයි. මොකද අත්‍යාවශ්‍ය ආනයන කිරීමක් කරන්න වුනොත් අපිට විදේශ සංචිත කියන්න ඕනේ.

මේ විදේශ විනිමය ප්‍රතිපත්තිය හරහා තමයි රටක විනිමය අනුපාතය ඒ රටට ගැලපෙන විදිහට මෙහෙයවන්නේ.

රිස්කල් ප්‍රතිපත්තිය (Fiscal Policy)

රිස්කල් ප්‍රතිපත්තිය කියන්නේ රජය විසින් රාජ්‍ය අදායම, රාජ්‍ය වියදම, රාජ්‍ය ණය පාලනය කරන්න යොදා ගන්න ප්‍රතිපත්තියට. අපේ රටේ තියන රිස්කල් ප්‍රතිපත්තියට කියන්නේ “අදායම් ප්‍රමුඛ කරගත් රාජ්‍ය මූල්‍ය ඒකග්‍රතාවයක් (Fiscal Consolidation)” කියලා. ඒ කියන්නේ රාජ්‍ය වියදම් අඩු කරගෙන රාජ්‍ය අදායම වැඩි කරගන්න පාවිච්චි කරන රිස්කල් ප්‍රතිපත්තියක්.

එතකොට රාජ්‍ය මේ රාජ්‍ය අදායම, රාජ්‍ය වියදම සහ රාජ්‍ය ණය මෙහෙයවන්නේ මේ ප්‍රතිපත්තිය හරහා. බදු පැනවීම්, රාජ්‍ය අංශයේ විවිධ වියදම් කිරීම් සිදු වෙන්නේ මේ ප්‍රතිපත්තිය හරහා.

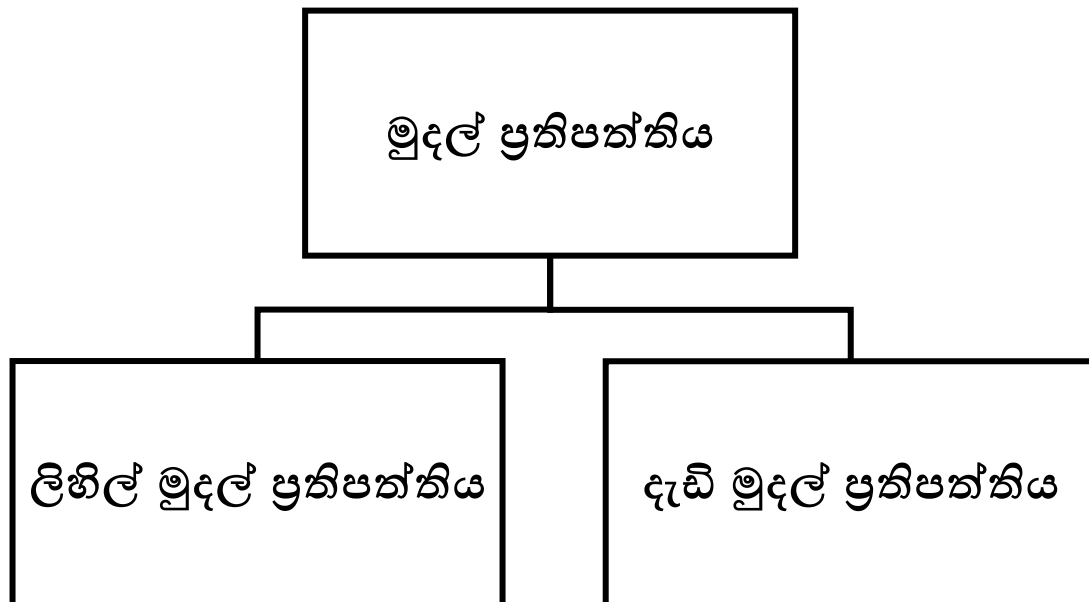
මුදල් ප්‍රතිපත්තිය (Monetary Policy)

මහ බැංකුවක අරමුණු ලගා කරගන්න රටක මුදල් සැපයුමට සහ පොලී අනුපාතයට බලපෑම් කරන ප්‍රතිපත්තිය තමයි මුදල් ප්‍රතිපත්තිය කියන්නේ.

මුදල් ප්‍රතිපත්තියෙන් බලපෑම් කරන්නේ රටේ මුදල් සැපයුමටයි (Money Supply), පොලී අනුපාත (Interest Rates) වලටයි. මේ කොටස් 2 තමා මේ පොත පුරාවටම ඔයා හොඳටම මතක තියාගන්න ඕනේ දේ.

මුදල් ප්‍රතිපත්තිය කොටස් 2යි.

1. ලිහිල් මුදල් ප්‍රතිපත්තිය (Expansionary Monetary Policy)
2. දැඩි මුදල් ප්‍රතිපත්තිය (Contractionary Monetary Policy)

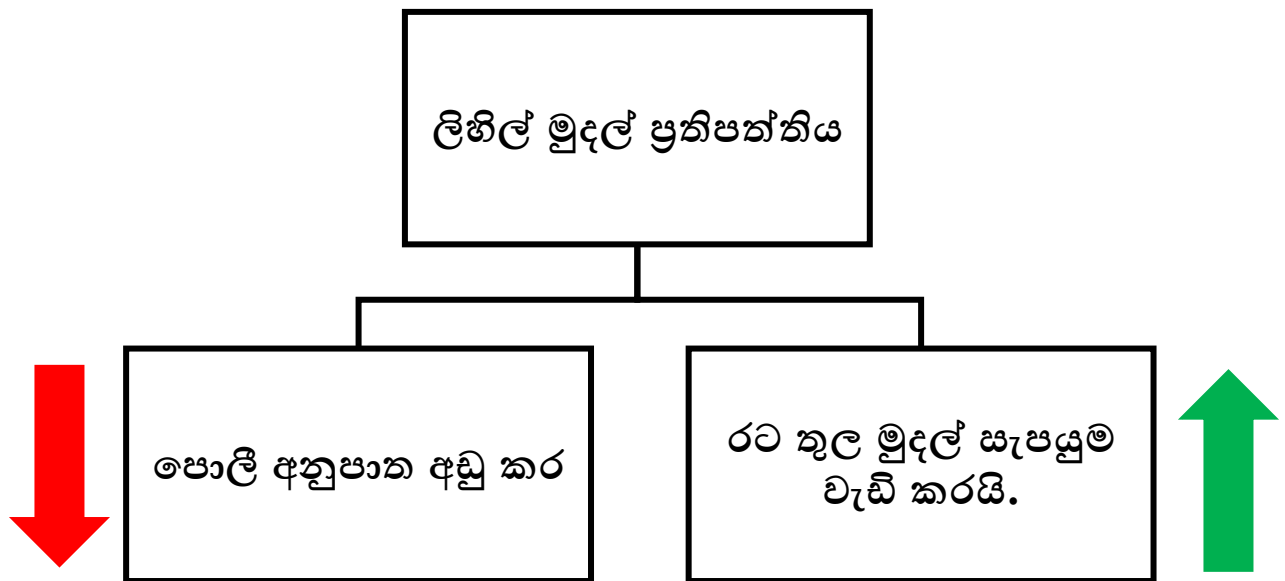

ලිහිල් මුදල් ප්‍රතිපත්තිය (Expansionary Monetary Policy)

මුදල් ප්‍රතිපත්තියකින් බලපෑම් කරන්නේ ප්‍රධාන අංශ දෙකකට කියල ඔයා දැන් දන්නවා. ලිහිල් මුදල් ප්‍රතිපත්තියක් කියන්නේ පොලී අනුපාත අඩු කරලා මුදල් සැපයුම වැඩි කරන ප්‍රතිපත්තියකට.

මේකට තමයි මහ බැංකුවක් ආර්ථිකයක මුදල් ප්‍රතිපත්තිය මෙහෙයවද්දි **Dovish Tone** එකක් කියන්නේ.

මේ වගේ ප්‍රතිපත්තියක් පාවිච්චි කරන්නේ මහ බැංකුවේ ආර්ථික ස්ථායීතාව සහ මූල්‍ය ක්‍රමයේ ස්ථායීතාවය කියන අරමුණු දෙක ඉටු කරගන්න.
(මේ අරමුණු ගැන ඉස්සරහට යද්දි විස්තර කරලා තියනවා)

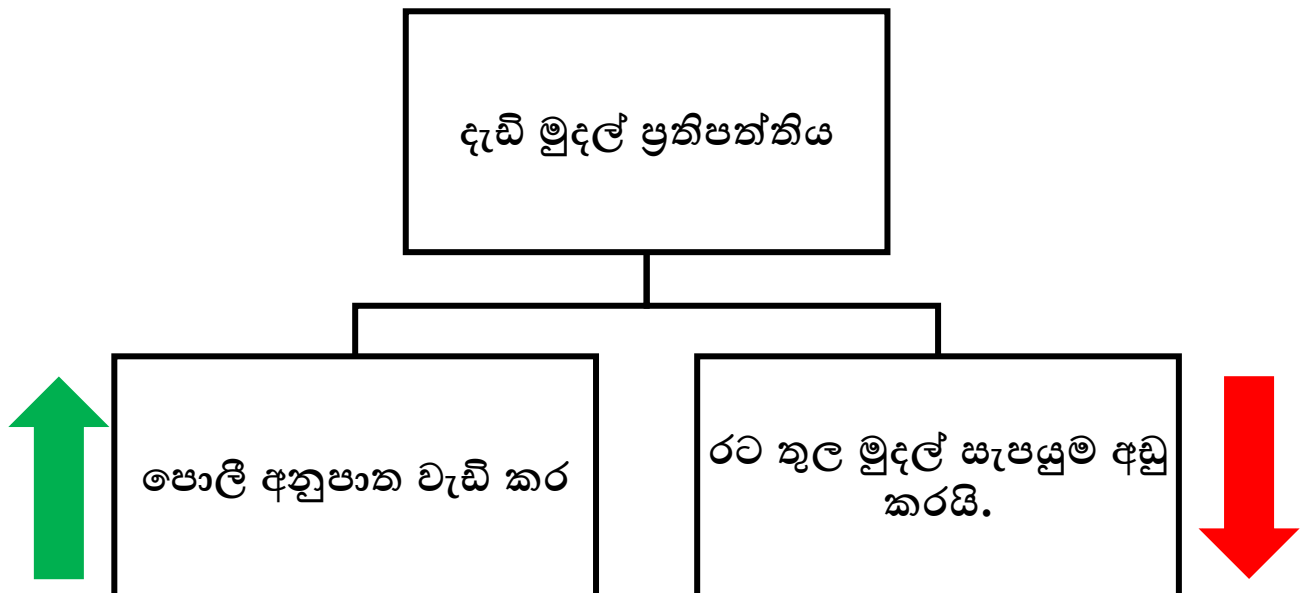

දැඩි මුදල් ප්‍රතිපත්තිය (Contractionary Monetary Policy)

දැඩි මුදල් ප්‍රතිපත්තියක් කියන්නේ පොලී අනුපාත වැඩි කරමින් මුදල් සැපයුම අඩු කරන්න යොදාගන්න මුදල් ප්‍රතිපත්තියට.

මේකට තමයි මහ බැංකුවක් ආර්ථිකයක මුදල් ප්‍රතිපත්තිය මෙහෙයවද්දී, “Hawkish Tone” එකක් කියන්නේ.

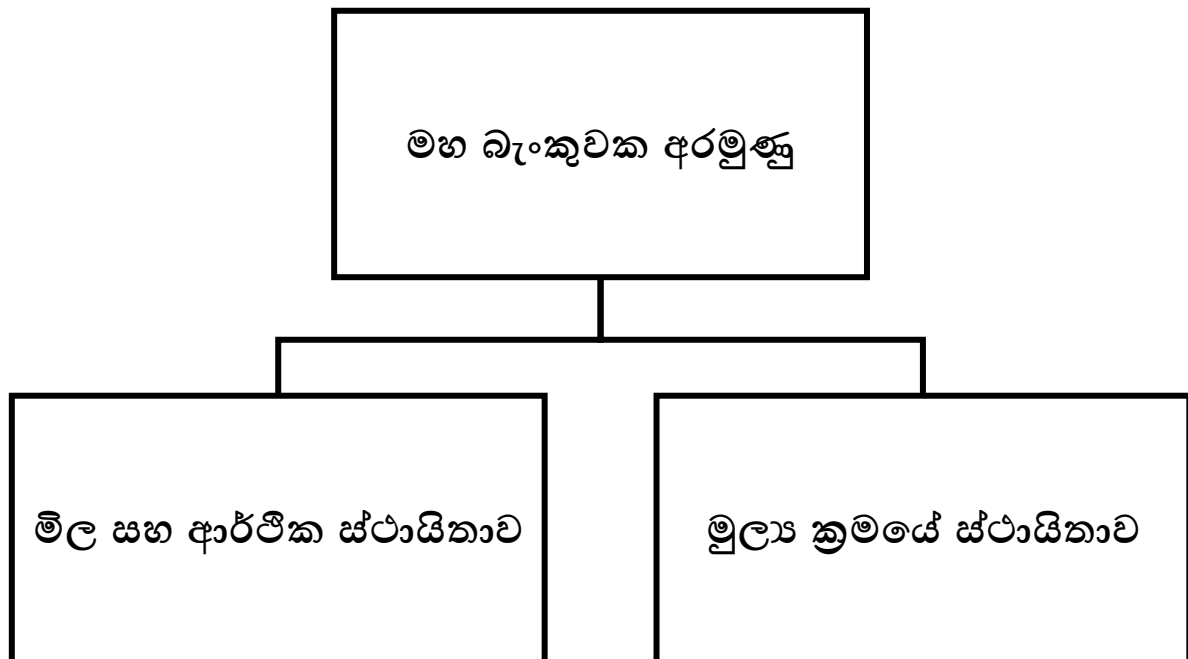
මේ වගේ ප්‍රතිපත්තියක් පාවිච්චි කරන්නේ මිල ස්ථායීතාවය කියන මහ බැංකු අරමුණ ඉටු කරගන්න.

මහ බැංකුවක අරමුණු (Objects of the Central Bank)

2008 ලෝක මූල්‍ය අර්බුදයට පෙර ලෝකයේ බොහෝ සංවර්ධිත රටවල් වල මහ බැංකු වල ප්‍රධාන අරමුණු තිබීමේ එකයි. ඒ තමයි මිල සහ ආර්ථික ස්ථායීතාව. (Price Stability and Economic Growth)

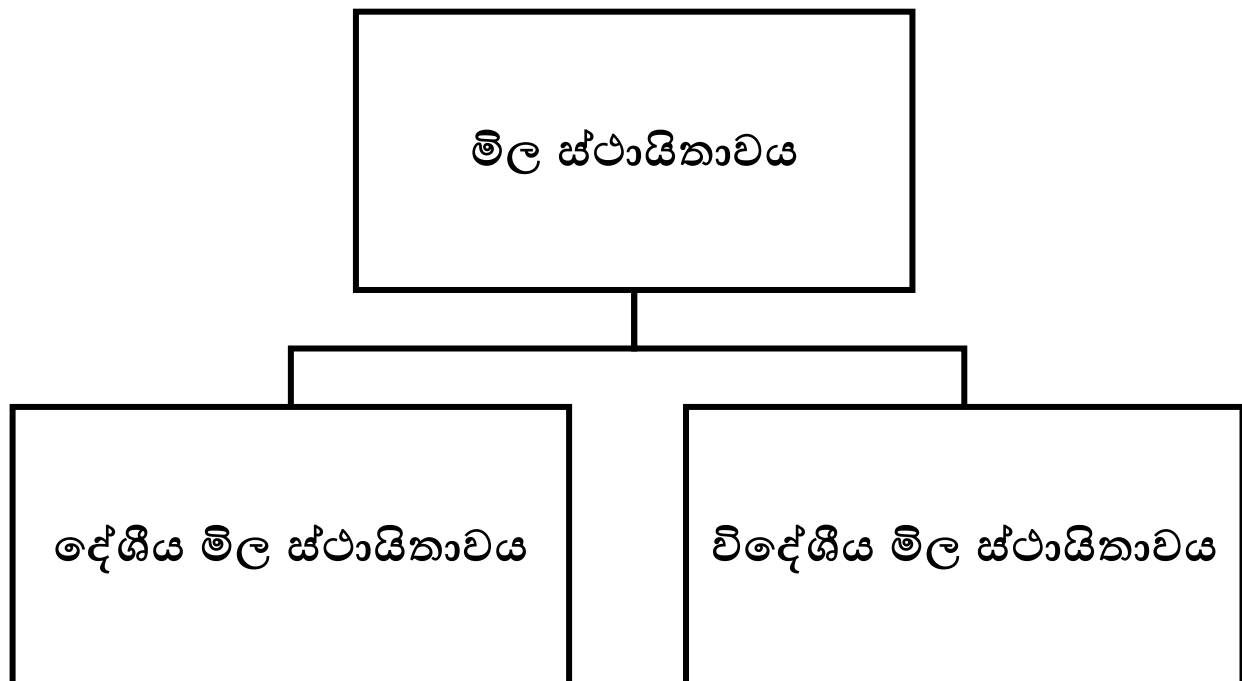
2008 ලෝක මූල්‍ය අර්බුදයෙන් ඉගෙනගත්ත පාඩම් එක්ක සියලුම සංවර්ධිත ආර්ථික වල මහ බැංකු විසින් මූල්‍ය ක්‍රමයේ ස්ථායීතාව (Financial System Stability) තමන්ගේ ප්‍රධාන අරමුණක් බවට පත් කරගත්ත. ඒ අනුව මහ බැංකුවක අරමුණු ප්‍රධාන වශයෙන් කොටස් 2 බෙදනවා.

මිල ස්ථායීතාවය (Price Stability)

මිල ස්ථායීතාවය කොටස් 2 බෙදනවා. මේ කොටස් දෙක හොඳට තේරුම් ගන්න. මේ කොටස් දෙකේ එකතුවට තමයි මිල ස්ථායීතාවය කියන්නේ.

- 1) දේශීය මිල ස්ථායීතාවය
- 2) විදේශීය මිල ස්ථායීතාවය

දේශීය මිල ස්ථායීතාවය (Price Stability of Domestic Sector)

දේශීය මිල ස්ථායීතාව කියන්නේ ආර්ථික කාරක වල ඒ කියන්නේ ආර්ථිකයේ ඉන්න අයගේ තීරණ වලට සැලකිය යුතු බලපෑමක් එල්ල නොවන විදිහට සාමාන්‍ය මිල මට්ටම පවත්වා ගන්න එකට.

ඒ කියන්නේ රටක් උද්ධමන, අවධමන පීඩන නැති ආර්ථිකයක් පවත්වාගෙන යන එක. රටකට උද්ධමනයක් තියන්න ඕනේ හැබැයි ඒකෙන් ආර්ථික කාරක වල තීරණ වලට බලපෑම් වෙන්න බැහැ.

හිතන්න අපේ රටේ උද්ධමනයක් නැහැයි කියලා. ඒ කියන්නේ බඩු මිල හැමදාම එකම තැනක තියන්නේ. මම අපේ රටේ පොල් විකුණන කෙනක් කියල හිතන්න. මට අද පොල් ගෙඩියක් දෙන්න වෙන්නේ රුපියල් 50 කට, තව අවුරුද්දකින් දෙකකින් දෙන්න වෙන්නෙත් රුපියල් 50කට නම් මම පොල් business එක කරලා වැඩක් තියනවද ? මේ වගේ වෙලාවක මම

පොල් වලින් කිසිම ලාභයක් නැති නිසා පොල් විකුණන එක නවත්තල දාල රස්සාවක් හොයාගන්නවා.

පොල් විදිහටම අනික් භාණ්ඩ ගැනත් හිතල බලන්න. තේ, රබර්, එළවලු වගේ දේවල් වලටත් මෙහෙම වුනොත් රටේ නිෂ්පාදනය සම්බන්ධව ලොකු ගැටළුවක් ඇති වෙනවා. මොකද ලාභයක් නැතුව මිනිස්සු නිෂ්පාදනය කරන්නේ නැති නිසා.

එහෙම නිෂ්පාදනය අඩු වුනොත් අවසානයේ රටේ ආර්ථිකය අස්ථාවර වෙන්න පුළුවන්. මේ නිසා මහ බැංකුව දේශීය මිල ගණන් ගැන හැම වෙලේම අවධානයෙන් ඉන්නේ. ඒත් එක්කම තමන්ගේ ප්‍රධාන අරමුණු වලින් එකක් විදිහටත් ඒ ගැන හොයලා බලනවා.

විදේශීය මිල ස්ථාවරතාව (Price Stability of Domestic Sector)

මේ කියන්නේ රටේ විනිමය අනුපාතය අනවශ්‍ය විදිහට අවප්‍රමාණය හෝ අතිප්‍රමාණය (Appreciate or Depreciate) නොවෙන්න පවත්වාගෙන යන එකට.

අපේ රටේ අපනයන වලට වඩා ආනයනය වැඩියි. ඒත් එක්කම අපනයන ගොඩක් අපනයනය කරන්නෙත් ආනයන කරන දේවල් වලින් ආයෙන් මෙහෙ නිෂ්පාදනය කරලා. මේකට හොඳම උදාහරණය තමයි ඇගලුම් අංශය. අපි රෙදි ආනයනය කරලා මෙහෙ ආයෙන් මහලා තමයි ආයෙන් අපනයනය කරන්නේ.

රටක විනිමය අනුපාතය නිතරම එහාට මෙහාට වෙනස් වෙනවනත් ඒක රටක ආර්ථිකයට හරි කරදයක්, ඒ නිසා මහ බැංකුව මේක තමන්ගේ අරමුණක් කරගෙන හරි විදහට කළමනාකරනය කරනවා.

වෙළඳ හිඟය (Trade Deficit)

ආනයන වියදමයි, අපනයන ආදායමයි අතර වෙනසින් තමා රටක වෙළඳ හිඟය (Trade Deficit) හැදෙන්නේ.

රටක ආනයන වියදම සහ අපනයන ආදායම අතර වෙනස ධන අගයක්නම් ඒක වෙළඳ අතිරික්තයක්, රටක ආනයන වියදම සහ අපනයන ආදායම අතර වෙනස රිණ අගයක්නම් ඒක වෙළඳ හිඟයක්. අපේ රටේ දැන් තියන්නේ වෙළඳ හිඟයක්.

මම පහලින් දාන්නන් අපේ රටේ දැන් (2019 වසරේ පළවෙනි කාර්තුවට අදාළව) අපනයන ආදායමයි ආනයන වියදමයි. ඔයා හදලා බලන්න අපේ මුළු අපනයන ආදායමයි, මුළු ආනයන වියදමයි අතර වෙනස රිණ අගයක් එනවද කියලා.

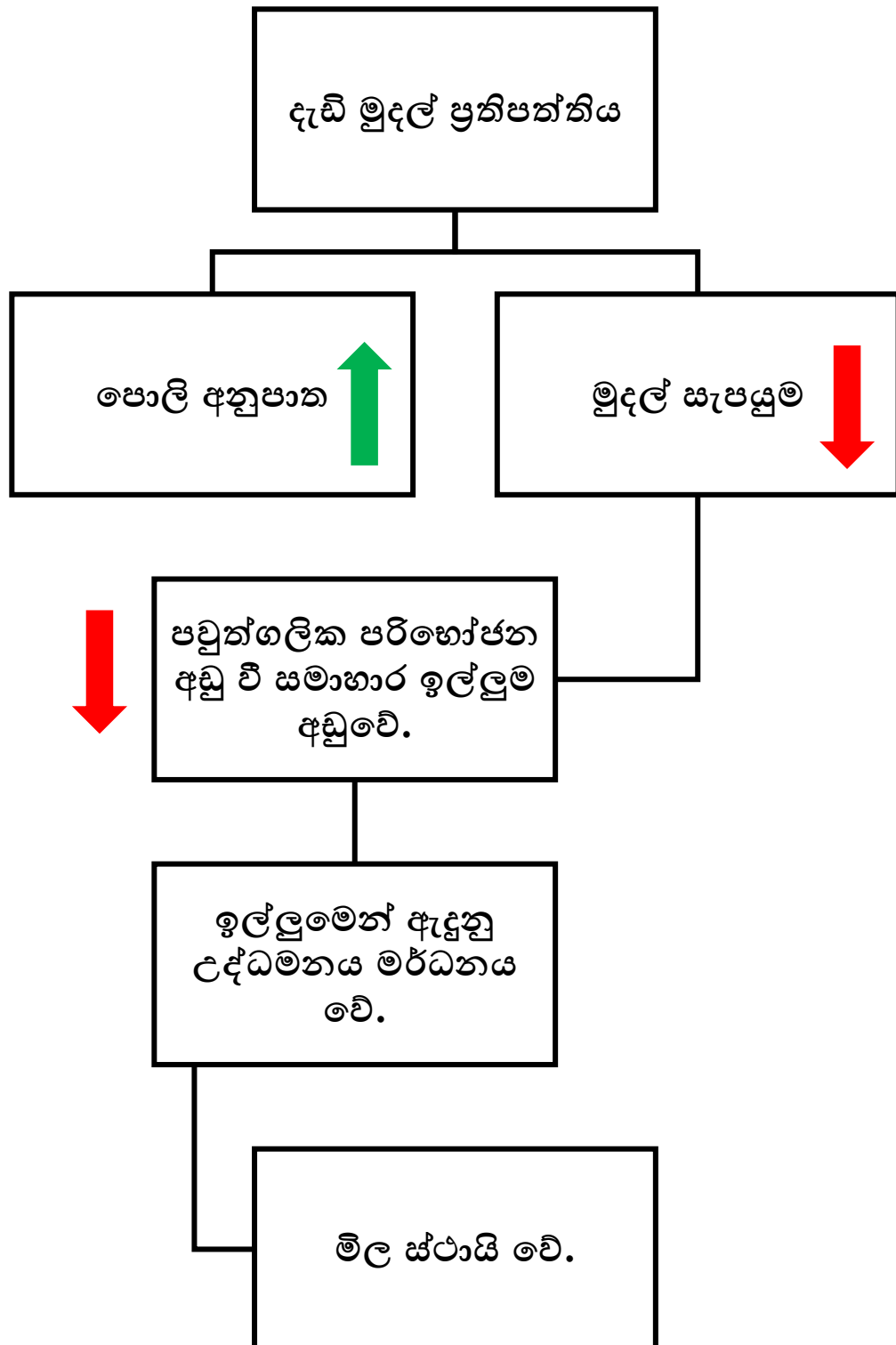
මුළු අපනයන (Total Exports)

Category	2018		USD mn			(%)	USD mn			(%)
	USD mn	Y-O-Y Change	Feb 2018	Feb 2019	Y-O-Y Change		Jan-Feb 2018	Jan-Feb 2019	Y-O-Y Change	
Total exports	11,889.6	4.7	915.7	981.1	7.2		1,881.0	2,019.3	7.3	
Agricultural exports	2,579.3	-6.8	206.1	207.8	0.8		410.2	415.4	1.3	
o/w Tea	1428.5	-6.6	118.2	110.6	-6.4		230.0	221.4	-3.8	
Unmanufactured tobacco	35.6	-2.5	3.6	1.9	-48.7		5.4	4.0	-25.9	
Seafood	265.8	10.5	19.5	25.3	29.9		42.4	52.7	24.2	
Rubber	31.6	-18.8	4.1	2.3	-42.9		8.1	5.1	-37.0	
Industrial exports	9,258.2	8.4	703.2	769.5	9.4		1,460.9	1,595.9	9.2	
o/w Textiles and garments	5,317.7	5.7	407.0	465.6	14.4		841.8	941.5	11.8	
Rubber products	875.3	4.8	68.3	69.7	2.0		139.4	150.3	7.9	
Petroleum products	622.1	43.2	45.5	38.6	-15.2		98.2	76.0	-22.6	
Leather, travel goods and footwear	147.7	-6.8	14.8	10.6	-28.5		27.8	23.7	-14.8	
Food beverages and tobacco	462.3	17.7	29.6	35.5	19.9		77.8	88.6	13.9	
Gems, diamonds and jewellery	278.0	8.0	23.1	27.1	17.5		50.6	51.2	1.3	
Base metals and articles	165.4	42.8	11.2	15.2	36.4		23.3	29.3	26.0	
Machinery and mechanical appliances	434.8	17.3	31.4	32.2	2.7		61.1	69.1	13.0	
Mineral and Other Exports	52.2	1.6	6.3	3.8	-39.4		9.9	7.9	-20.1	

මුළු ආනයන (Total Imports)

Category	2018		USD mn			(%)	USD mn			(%)
	USD mn	Y-O-Y Change	Feb 2018	Feb 2019	Y-O-Y Change		Jan-Feb 2018	Jan-Feb 2019	Y-O-Y Change	
Total imports	22,232.7	6.0	1,978.0	1,432.4	-27.6		3,992.5	3,087.9	-22.7	
Non-fuel imports	18,080.8	3.0	1,662.8	1,150.6	-30.8		3,315.3	2,477.1	-25.3	
Intermediate goods	12,488.0	9.2	1,096.3	831.0	-24.2		2,229.7	1,787.1	-19.8	
o/w Textiles and textile articles	2,858.5	4.9	247.3	212.2	-14.2		492.5	474.7	-3.6	
Fuel	4,151.9	21.1	315.2	281.8	-10.6		677.2	610.8	-9.8	
Plastic and articles thereof	697.4	10.2	56.9	43.3	-23.8		111.6	96.3	-13.7	
Chemical products	904.2	8.4	75.0	60.3	-19.7		149.5	136.4	-8.7	
Fertiliser	261.6	154.4	20.3	5.3	-73.8		62.7	9.1	-85.5	
Wheat and maize	373.5	4.7	43.7	26.7	-38.9		74.8	41.2	-44.9	
Gold	438.7	-32.5	111.9	0.7	-99.3		205.7	0.8	-99.6	
Base metals	682.8	8.6	47.9	59.4	24.1		107.5	106.1	-1.2	
Consumer goods	4,979.7	10.6	441.8	259.9	-41.2		883.3	560.4	-36.6	
o/w Personal vehicles	1,573.5	103.6	113.7	48.1	-57.7		208.8	97.7	-53.2	
Dairy products	332.3	5.2	26.9	6.1	-77.3		58.8	24.0	-59.2	
Sugar and confectionery	249.7	-3.2	31.0	13.9	-55.2		58.7	28.9	-50.8	
Rice	106.8	-64.5	23.5	1.0	-95.7		54.8	3.3	-93.9	
Investment and other goods	4,690.4	-4.2	439.8	341.5	-22.4		879.5	740.3	-15.8	
o/w Machinery and equipment	2,491.6	-4.9	200.4	193.9	-3.2		440.7	425.1	-3.5	
Building material	1,524.5	-4.2	123.0	108.8	-11.6		266.1	240.8	-9.5	
Transport equipment	668.1	-1.0	56.2	38.0	-32.4		108.9	72.8	-33.2	

මිල ස්ථාවරතාවය සහ මුදල් ප්‍රතිපත්තිය (Price Stability and Monetary Policy)

මිල ස්ථායීතාවය කියන්නේ රටේ පොදු මිල මට්ටම අභ්‍යන්තර හා බාහිර අංශයෙන් එල්ලවන බලපෑම් වලින් ආරක්ෂා කරගනිමින් ආර්ථිකයට ගැලපෙන මට්ටමින් පවත්වා ගැනීමයි. මිල ස්ථායීතාවයට ලගා කරගන්නා පාවිච්චි කරන්න ඕනේ දැඩි මුදල් ප්‍රතිපත්තියක්.

දැඩි මුදල් ප්‍රතිපත්තියකින් කරන්නේ රටේ පොලී අනුපාත වැඩි කරලා ආර්ථිකය ඇතුළත නියත අනවශ්‍ය සල්ලි ටික බැංකු පද්ධතිය හරහා මහ බැංකුවට අවශෝෂණය (absorb) කරගන්න එක.

අපේ රටේ උද්ධමනය කියන්න ඕනේ 4% - 6% අතර අගයක. හිතන්න අපේ රටේ දැන් උද්ධමනය 8% කියලා. ඒකට ප්‍රධාන හේතුව විදිහට මේ වෙලාවේ මහ බැංකුවේ මුදල් මණ්ඩල තීරණය කරන්නේ බැංකු අංශයෙන් ආර්ථිකයට ගලා ගිය ණය ප්‍රමාණය වැඩිවීම කියලා. රට ඇතුළට අනවශ්‍ය විදිහට ණය ගලාගෙන ගිහාම රටේ නියත සල්ලි ටික වැඩි වෙනවා. රටේ නිෂ්පාදනයට වඩා වැඩිපුර සල්ලි තිබ්බොත් මොකද වෙන්නේ ? මෙහෙම හිතන්න.

මම කෑම පාර්සල් හදලා දවල්ට විකුන්නවා. මම හැමදාම හදන්නේ කෑම පාර්සල් 50යි. මට 50 වඩා දවසට හදන්න බැහැ කියලා හිතන්න. එක පාර්සලයක් රුපියල් 100. හැමදාම මිනිස්සු ඇවිල්ලා මගෙ කෑම පාර්සල් ටික අනිවාරණ අරන් යනවා.

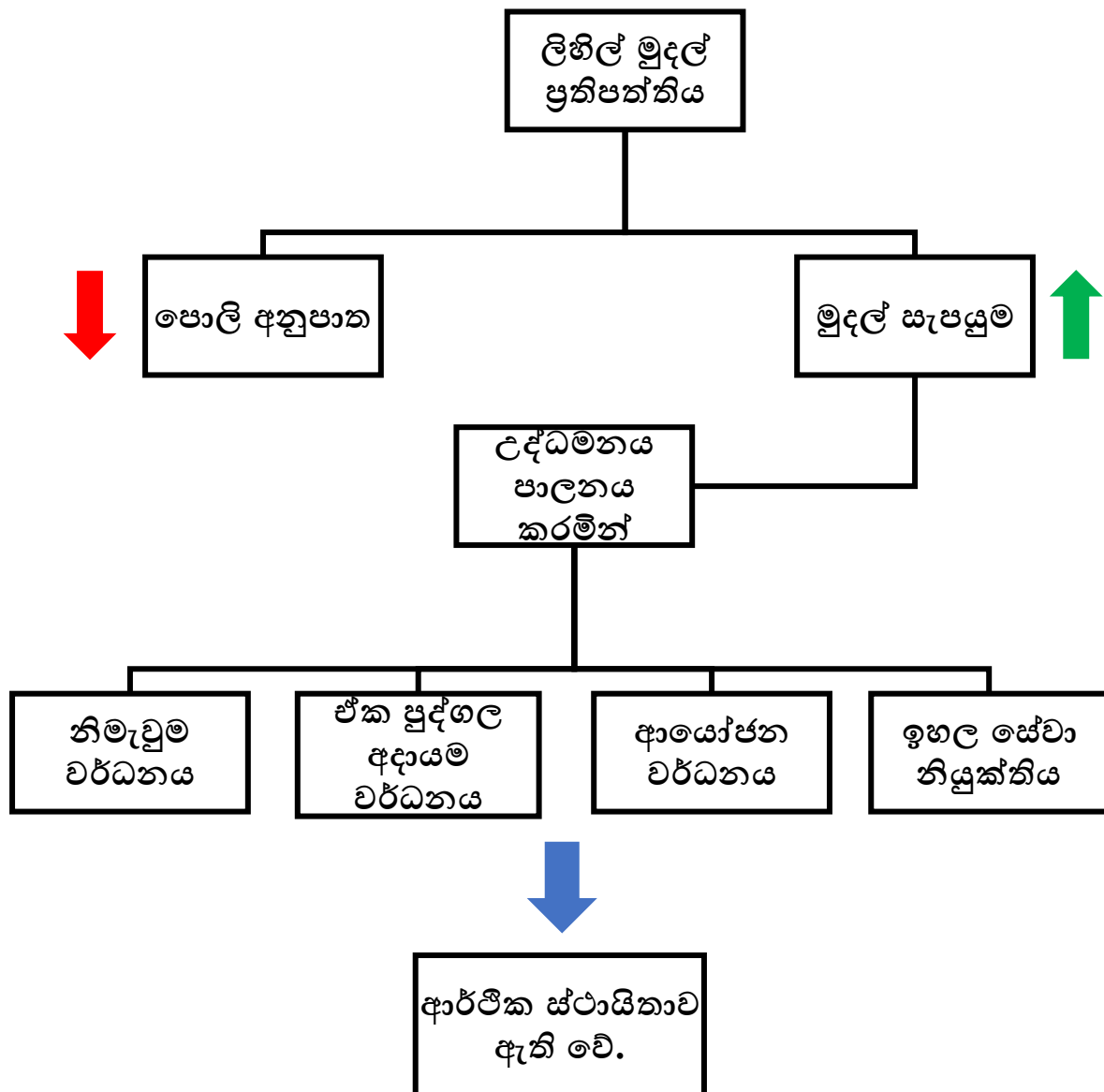
එකපාරටම මහ බැංකුව රුපියල් 100 කොල අවිච්ඡි ගහලා මගෙන් කෑම ගන්න හැමෝටම කොලය කොලය බෙදනවා. දැන් හැමෝටම වැඩිපුර 100 අතේ තියනවා. දැන් වැඩිපුර 100 ක් තියන නිසා වෙනදට කෑම එකක් ඉල්ලන කෙනක් දැන් දෙකක් ඉල්ලන්න පටන්ගන්නවා. එක්කෙනෙක්ට කෑම පාර්සල් දෙකක් දුන්නොත් අන්තිමට හැමදාම ඉල්ලන මිනිස්සු ඉල්ලුවාම මට දෙන්න කෑම නැති වෙනවා. ඒ නිසා මම මේ වෙලාවේදී කරන්නෙ කෑම එකක මිල වැඩි කරන එක. එතකොට මිල වැඩි නිසා කෑම දෙකක් කන්න මිනිස්සු පෙලබෙන්නේ නැහැ.

මේ නිසා තමා ඉල්ලුමෙන් ඇදුනු උද්ධමනයක් හටගන්නේ. ඒ කියන්නේ අධික ඉල්ලුමක් තියන වෙලාවට ඊට සමානව සැපයුම දෙන්න බැරි වුනොත් මිල මට්ටම ඉහළ යාමක් සිදුවෙනවා. ඒ මගින් අවසානයේ ඉල්ලුමෙන් ඇදුනු උද්ධමනයක් හටගන්නවා.

මේ ඉල්ලුමෙන් ඇදුනු උද්ධමනය නැති කරන්න මහ බැංකුව පොලි අනුපාත වැඩි කරනවා. එතකොට මිනිස්සු ණය ගන්න එක අඩු කරලා, තියන සල්ලි ටිකත් ඉතුරු කරලා ඒකෙන් පොලියක් අරගෙන ජීවත් වෙන්න බලනවා. එතකොට හෙමින් හෙමින් රට ඇතුලේ තියන සල්ලි ටික බැංකු පද්ධතියට ඇදිලා එනවා. ඒත් එක්කම උද්ධමන පීඩනය නැති වෙලා රටේ මිල මට්ටම ස්ථාවර වෙනවා.

ආර්ථික ස්ථාවරතාවය (Economic Stability)

ආර්ථික ස්ථාවරතාවය කියන්නේ ආර්ථිකයක ආර්ථික වර්ධනය හා සේවා නියුක්තිය ආර්ථිකයට හිතකර මට්ටමක පවත්වාගෙන යන එකට. ඒ කියන්නේ සාර්ව ආර්ථික තත්වයන්ගේ වර්ධනයක් ඇති කරගන්න එක. මේකට ඕනේ ලිහිල් මුදල් ප්‍රතිපත්තියක්.

ලිහිල් මුදල් ප්‍රතිපත්තියක් පාවිච්චි කළොත් රටේ උද්ධමනයක් ඇතිවෙන්න පුළුවන්. ඒ නිසා උද්ධමනයක් ඇති නොවෙන විදිහට තමයි ආර්ථික ස්ථායීතාවයට මුදල් ප්‍රතිපත්තිය මෙහෙයවන්න ඕනේ.

ලිහිල් මුදල් ප්‍රතිපත්තියක් හරහා පොලී අනුපාත පහළ දානවා. පොලී අනුපාත අඩු කලාම අඩු පොලියට මිනිස්සු ණය ගන්නවා. ඒ ණය අරන් සමහරු නිෂ්පාදන අංශයට ආයෝජනය කරනවා. ඒ නිෂ්පාදන හරහා ආර්ථිකය වර්ධනය වෙනවා. ඒත් එක්කම මේ ආයෝජන වලට ප්‍රතිලාභ ලැබුනම මිනිස්සුන්ගේ ඒක පුද්ගල අදායමත් රට ඇතුළේ වැඩි වෙනවා.

ඉහළ සේවා නියුක්තිය කියන්නේ පාවිච්චියට නොගන්න නිෂ්පාදන සම්පත් රට තුළ අඩුයි කියන එක. ඒ කියන්නේ නිෂ්පාදනයට යොදාගන්න පුළුවන් හැම නිෂ්පාදන සම්පතක්ම නිෂ්පාදනයට යොදාගන්නවා කියන එක. එතකොට ආර්ථිකය වර්ධනය වෙතකොට සේවා නියුක්තියත් වැඩි වෙනවා.

මූල්‍ය ක්‍රමයේ ස්ථායීතාවය (Financial System Stability)

අභ්‍යන්තර සහ බාහිර කම්පන වලට ඔරොත්තු දෙන මූල්‍ය පද්ධතියක් බිහි කිරීම තමයි. මූල්‍ය ක්‍රමයේ ස්ථායීතාවය කියන්නේ.

මූල්‍ය ක්‍රමය කොටස් හතරකට බෙදනවා.

1. මූල්‍ය ආයතන

බැංකු වගේ මූල්‍ය ආයතන

2. මූල්‍ය වෙළඳපොළ

කොටස් වෙළඳපොළ, බැඳුම්කර වෙළඳපොළ

3. මූල්‍ය උපකරණ

බැඳුම්කර, ණයකර

4. ගෙවීම් පියවීම් පද්ධතිය

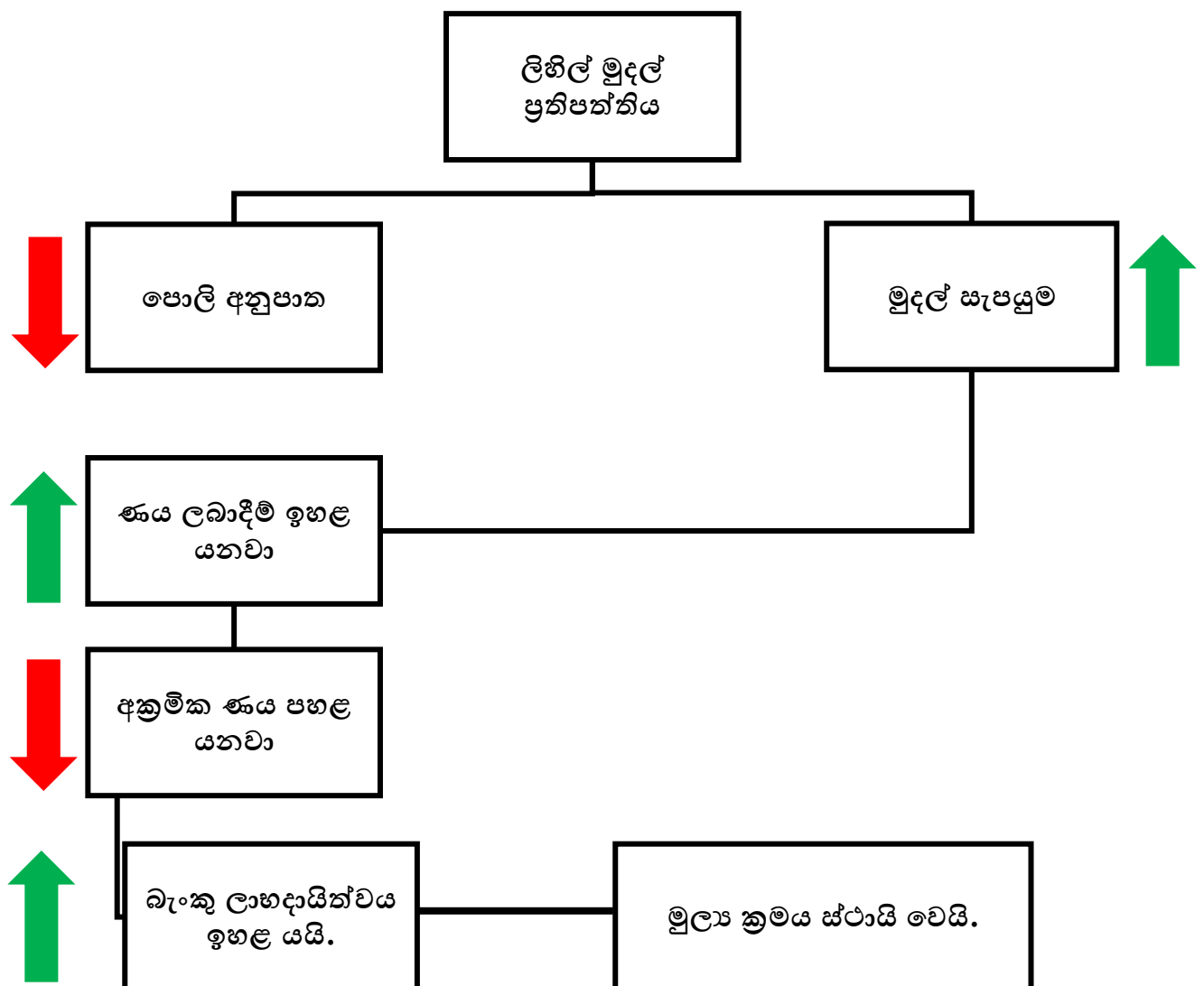
මුදල් ගෙවීම් සඳහා තියන පද්ධති. ලංකාවෙන්ම RTGS, SWIFT වගේ පද්ධති.

මේ අංශ හතර බිඳවට්ටවාගන්නේ නැතුව ආර්ථිකයක් මෙහෙයවීම තමයි මූල්‍ය ක්‍රමයේ ස්ථායීතාවය කියන්නේ.

ලෝක මූල්‍ය අර්බුදය නිසා එක මූල්‍ය ආයතනයක් බිඳවැටුනාම ඒ මූල්‍ය ආයතනයේ ආයෝජනය කරලා තියන මුදල් ආයෝජකයාට ආපසු ලැබෙන්නේ නැතුව ගියා.

මේ බිඳවැටුන ආයතනයේ ආයෝජනය කරලා තියන ආයෝජකයා බැංකුවක් කියලා හිතන්න. එතකොට ඒ බැංකුවත් අර මූල්‍ය ආයතනය බිඳවැටෙනවත් එක්කම බිඳවැටෙනවා. මොකද ඒ බැංකුව ආයෝජනය කරලා තියන්නේ මහජනතාවගේ සල්ලි. මහජනතාව ඒ සල්ලි ආපහු ඉල්ලුවහම මුදලයි ප්‍රතිලාභයයි දෙකම එයාලට දෙන්න බැංකු බැඳිලා ඉන්නවා. මේ මුදල් සහ ප්‍රතිලාභ නොලැබුණාම රටේ මිනිස්සුන්ට මූල්‍ය අපහසුකම් ඇති වෙනවා. ඒ නිසා මහ බැංකුවක් හැම වෙලේම මහජනතාවට මූල්‍ය ආරක්ෂාව ලබාදෙනවා.

මූල්‍ය ක්‍රමයේ ස්ථායීතාවයට ඕනේ කරන්නේ ලිහිල් මුදල් ප්‍රතිපත්තියක්.

ලිහිල් මුදල් ප්‍රතිපත්තියකින් රට තුළ පොලී අනුපාත පහළ යනවා. එතකොට බැංකු වලට අඩු පොලියට ණය දෙන්න හැකියාව ලැබෙනවා. පොලිය අඩු නිසා මිනිස්සු විවිධ අවශ්‍යතා වලට ණය ගන්න පෙලඹෙනවා.

බැංකු වල ප්‍රධානම අදායම් මාර්ගය පොලී ආදායම නිසා ණය ලබාදීම හරහා පොලී ආදායම බැංකු වල වැඩි වෙනවා.

පොලිය අඩු නිසා මිනිස්සු ණය ආපසු නොගෙවා පැහැරහරින්නේ නැහැ. එතකොට බැංකු වල අක්‍රමික ණය පහළ යනවා. ඒ නිසා මේ හරහා බැංකු පද්ධතිය ලාභ ලබන්න පටන්ගන්නවා. එතකොට මූල්‍ය අංශය කඩාගෙන වැටෙන්නේ නැහැ.

ආර්ථිකය පුරාම මේ විදිහට සිදු වුනහම ආර්ථිකය ඇතුළත ශක්තිමත් මූල්‍ය පද්ධතියක් බිහි වෙනවා.

මහ බැංකු අරමුණු එකිනෙක ගැටීම

(Conflict of Central Bank Objectives)

මහ බැංකුවක අරමුණු දෙකයිනේ තියන්නේ. තේරුම්ගන්න පහසු වෙන්න මම අරමුණු තුනක් කරලා කියලා දුන්නා.

01. මිල සහ ආර්ථික ස්ථායීතාවය ඇති කර ගැනීම.
මේක මෙම කොටස් දෙකක් කරලා මිල ස්ථායීතාවය වෙනමයි,
ආර්ථිකය ස්ථායීතාවය වෙනමයි කියලා දුන්නේ.
02. මූල්‍ය ක්‍රමයේ ස්ථායීතාවය ආරක්ෂා කර ගැනීම.

මහ බැංකු අරමුණු එකිනෙක ගැටීම කියන්නේ එක අරමුණක් ඉටු කරගන්න මහ බැංකුව කටයුතු කලොත් ඒ නිසා තවත් අරමුණක් කඩ වෙන්න පුළුවන් කියන එක.

මිල ස්ථායීතාවයට ඕන කරන්නෙ දැඩි මුදල් ප්‍රතිපත්තියක්. ඒත් ආර්ථික ස්ථායීතාවයට සහ මූල්‍ය ක්‍රමයේ ස්ථායීතාවයට ඕනේ ලිහිල් මුදල් ප්‍රතිපත්තියක්. ඒ නිසා එක අරමුණක් අත් කරගත්තොත් තව අරමුණක් කඩ වෙනවා.

හිතන්න අපේ රටේ උද්ධමනය ටිකක් වැඩි කියලා, ඒක පාලනය කරන්න මහ බැංකුව පොලී අනුපාත වැඩි කරලා දැඩි මුදල් ප්‍රතිපත්තියක් අනුගමනය කලොත්, එක පැත්තකින් රටේ ආර්ථික වර්ධනය අඩු වෙනවා. මොකද මිනිස්සුන්ට ණය අරන් නිෂ්පාදනය කරන්න බැහැ පොලිය වැඩිනේ.

තමන්ගේ ව්‍යාපාර දියුණු කරගන්න ණයක් ගන්න හිටපු මිනිස්සුන්ටත් ණය ගන්න බැහැ පොලිය වැඩි නිසා, මේ ව්‍යාපාර බිඳ වැටුණොත් රටේ නිෂ්පාදනයට ඒකත් බලපානවා.

ඒත් එක්කම ඒක පුද්ගල ආදායමත් අඩු වෙනවා. මිනිස්සුන්ගෙ ජීවන මට්ටමත් පහළ වැටෙනවා. අන්තිමට අවසානයේ කඩවල් වල බඩු තියනවා ඒවා ගන්න මිනිස්සුන්ට සල්ලි නැති තත්වයක් එනවා.

මිනිස්සු භාණ්ඩ වලට ඉල්ලුවේ නැති වුනාම කඩේ මුදලාලිට ඒවා දී ගන්න බැරි වෙනවා. එතකොට මුදලාලීන් බංකොලොත් වෙනවා. මුදලාලී බංකොලොත් වුනොත් මුදලාලිට භාණ්ඩ විකුණන ආයතන කඩාගෙන වැටෙනවා.

මේ ආයතන කඩාගෙන වැටුනොත් ඒ ආයතන බැංකු වලින් ගත්ත ණය එයාලට ආපහු දෙන්න බැරි වෙනවා. එතකොට බැංකු වල අක්‍රමික ණය ඉහළ යනවා. එතකොට බැංකුත් ටික ටික වැටෙන්න පටන්ගන්නවා. මේක දිගටම වුනොත් මූල්‍ය ක්‍රමයත් බිඳ වැටෙනවා එතකොට මූල්‍ය ක්‍රමයේ ස්ථායීතාවය නැති වෙනවා.

ඕකෙම අනික පැත්ත හිතන්න. මහ බැංකුව ලිහිල් මුදල් ප්‍රතිපත්තියක් අනුගමනය කරනවා කියලා හිතන්න ආර්ථික වර්ධනය ඇති කරගන්න. මේ විදිහට අවුරුදු පහක් එක දිගට ලිහිල් මුදල් ප්‍රතිපත්තියක් ක්‍රියාත්මක කලොත් ඒ හරහා ආර්ථිකය තුළ වත්කම් බුබුලක් හටගන්නවා. වත්කම් බුබුලක් කියන්නේ මොකද්ද කියලා මම ඉස්සරහට කතා කරනවා. මේ වත්කම් බුබුල පිපිරුනොත් මුළු ආර්ථිකයම ආර්ථික අවපාතයකට ඇදවැටෙනවා.

මේ නිසා රටක පොලී අනුපාත අඩු කරන්න කලින් මහ බැංකුවක් බලනවා පොලී අනුපාත අඩු කලොත් මේක ආර්ථිකයට කොහොම බලපායිද කියලා. මේ හින්දා මේ අරමුණු ඔක්කොම සමබර වෙන්න තමයි හැම වෙලේම මහ බැංකුවක් පොලී අනුපාත වෙනස් කරන්නේ.

මහ බැංකු අරමුණු එකිනෙක යැපීම (Interdependence of Central Bank Objectives)

මේ කියන්නේ මහ බැංකුව තමන්ගේ එක අරමුණක් ලගා කරගත්තොත් ඒ හරහා අනික් අරමුණුත් ඉටු වෙනවා කියන එක.

හිතන්න අපේ මහ බැංකුව පොලී අනුපාත වැඩි කරලා රටේ උද්ධමනය පාලනය කලා කියලා. ඊට පස්සේ උද්ධමනය පාලනය වෙලා නිසා විදේශ ආයෝජකයෝ තීරණය කරනවා, දැන් ශ්‍රී ලංකාව උද්ධමනය හොඳ මට්ටමක තියාගෙන ආර්ථිකය මෙහෙයවනවා, ඒත් එක්කම එයාලගේ අනාගත උද්ධමන අපේක්ෂාවත් හොඳ මට්ටමක තියනවා, ඒ නිසා මමත් මගේ ආයෝජනයක් එහාට අරගෙන යනවා කියලා.

මේ ආයෝජනය අපේ රටේ කාර්මික අංශයට ආව කියලා හිතන්න එතකොට කාර්මික අංශය වර්ධනය වෙලා ඒක ආර්ථික වර්ධනයට හිතකර දායකත්වයක් ලබාදෙනවා. එතකොට නිකන්ම ආර්ථික ස්ථායීතාවය මිල ස්ථායීතාවය නිසා අත් වෙනවා.

මොකද මහ බැංකුව උද්ධමනය පාලනය කලේ මිල ස්ථායීතාවය අත් කරගන්න. ඒ හරහා වෙච්ච දේ නිසා ඉටු වෙලා මහ බැංකුවේ ආර්ථික ස්ථායීතාවයත් අත් වුනා. මේ උදාහරණෙන් බලන්න.

රටේ උද්ධමනය පාලනය කරලාත් රට තුළ මුදල් වලට තියන විශ්වාසය තහවුරු වෙනවා. ඊට පස්සේ මිනිස්සු බය නැතුව මුද්‍රා වත්කම් වල ආයෝජනය කරන්න පටන්ගන්නවා. මුද්‍රා වත්කම් වල ආයෝජනය කලාම එක පැත්තකින් කොටස් වෙළඳපොළ ක්‍රියාකාරී වෙන්න පටන්ගන්නවා. අනික් පැත්තෙන් මුද්‍රා අංශයත් ක්‍රියාකාරී වෙනවා.

මේ ශක්තිමත් මූල්‍ය අංශයක් හරහා මූල්‍ය ක්‍රමයේ ස්ථායීතාවය ඇති වෙනවා. මූල්‍ය වෙළෙඳපොළ හොඳට සාර්ථකව ක්‍රියාත්මක වෙනවනත් විදේශ ආයෝජනත් අපේ රටට ඇදීල එනවා. එතකොට මේ විදේශ ආයෝජකයෝ ගේන සල්ලි නිසා මිල ස්ථායීත්වය බාහිර අංශයෙන් අත් වෙනවා. ඒ කියන්නේ රුපියල ඩොලර් එක පැත්තෙන් ශක්තිමත් වෙලා ස්ථාවර වෙනවා.

දැන් ඔයාට තේරෙනවා ඇති රටේ පොලි අනුපාත වෙනස් කලොත් මොකද වෙන්නේ කියලා. ඒත් එක්කම තේරෙනවා ඇති පොලි අනුපාත වෙනස් කරන්න කලින් රටක මහ බැංකුව කොච්චර දේවල් ටිකක් ගැන හොයලා බලන්න ඕනද කියලා.

ඇමරිකානු මහ බැංකුවේ පොලි අනුපාත සහ ලෝක ආර්ථිකය (FED Interest Rate and World Economy)

මහ බැංකුවක් තමන්ගේ මූල්‍ය ප්‍රතිපත්තිය ප්‍රකාශ කරන්න කලින් ඒකෙන් වෙන බලපෑම ගැන ගොඩක් සැලකිලිමත් වෙනවා. මේ හින්දා තමයි ඇමරිකාවේ මහ බැංකුව පොලි අනුපාත වෙනස් කරන්න කලින් මුළු ලෝකෙටම ඒ ගැන වක්‍රව කියන්නේ.

එහෙම කරන්නේ අනික් රටවල් වලට තමන්ගේ ආර්ථික ප්‍රතිපත්ති ඇමරිකාවේ ආර්ථික ප්‍රතිපත්ති වලට ගැලපෙන විදිහට හදාගන්න. නැත්තන් ඇමරිකාවේ මහ බැංකුව කාටවත් නොකිය පොලි අනුපාත වැඩි කලොත් හැම රටකම ආයෝජනය කරලා හිටපු මිනිස්සු වැඩි පොලියක් ගන්න තමන්ගේ ආයෝජන ඇමරිකාවට ගෙනියන්න පටන්ගන්නවා.

එකපාර වෙන මේ දේට හැම ආර්ථිකයකටම මුහුණ දෙන්න බැරි නිසා ඒ ආර්ථික වලට ලොකු ගැටළු වලට මුහුණ දෙන්න සිද්ධවෙනවා.

හිතන්න අපේ ව්‍යාපාරයක යාලුවෙක් ආයෝජනය කරලා තියනවා කියලා. එයා එක පාරටම ඇවිල්ලා කියනවා මහජන බැංකුවේ පොලිය ලොකු ගානක් අවුරුද්දට දෙනවා, ඒ නිසා මම මහජන බැංකුවේ Fixed Deposit එකක් දාන්න හිතන් ඉන්නේ, ඒකට මට මගේ සල්ලි ටික ලබන සතියේ ගන්න ඕන කියලා.

මෙහෙම එකපාර ඉල්ලුවහම අපිට කොහොමත් දෙන්න අමාරුයිනේ, ඉතින් රටකට වෙන්නෙත් මේ දේම තමා. ලොකු ආයෝජකයෙක් එයාගෙ ආයෝජන නොහිතන වෙලාවක ඉල්ලුවහම ඒක එකපාර දෙන්න අමාරුයි.

මේ නිසා ඇමරිකාව පොලී අනුපාත වෙනස් කරන්න කලින් හැම වෙලේම පෙර නිවේදනයක් කරනවා.

මහ බැංකුවක කාර්යයන් (Functions of Central Bank)

01. මුදල් ප්‍රතිපත්තිය ක්‍රියාත්මක කිරීම.

මහ බැංකුව විසින් දේශීය ආර්ථිකය තුළ මිල ස්ථායීතාව පවත්වාගන්න මුදල් ප්‍රතිපත්තිය ක්‍රියාත්මක කරනවා. මුදල් ප්‍රතිපත්තිය හරහා කරන්නේ ආර්ථිකයක පවතින මුදලේ පිරිවැයට(පොලී අනුපාත) සහ මුදල් සැපයුමට බලපෑම් කිරීමයි.

රටක මුදල් ප්‍රතිපත්තිය මෙහෙයවීම ඒ රටේ මහ බැංකුවේ ප්‍රධාන කාර්යයක් වෙනවා. මොකද මුදල් ප්‍රතිපත්තිය රට තුළ හරියට මෙහෙයවූයේ නැත්තන් ඒ රට තුළ මුලින්ම මිල ස්ථායීතාවය බිඳ වැටෙනවා. ඒ හරහා ආර්ථික ස්ථායීතාවයද, ඒ හරහා මුද්‍රා ක්‍රමයද බිඳ වැටෙනවා.

02. විනිමය අනුපාත ප්‍රතිපත්ති ක්‍රියාත්මක කිරීම.

බොහෝ ආර්ථික වල විනිමය අනුපාතය තීරණය වන්නේ ඉල්ලුම හා සැපයුමට අදාළ වෙළෙඳපොළ සාධක මගිනි. මහ බැංකුවක් හට එම රටේ විදේශ මිල මට්ටම ස්ථාවරව පවත්වාගැනීමේ වගකීම පැවරී ඇත. එම නිසා විනිමය අනුපාතවල අධි උච්චාවචනය වීම වළක්වා ගැනීමට හා විදේශ සංචිත යහපත් මට්ටමක පවත්වා ගැනීම සඳහා මහ බැංකුවක් අවශ්‍ය අවස්ථාවන් වලදී විදේශ විනිමය වෙළෙඳපොළට මැදිහත් වීම සිදු කරයි.

03. නිල විදේශ සංචිත කළමනාකරණය කිරීම.

නිල විදේශ විනිමය සංචිත කළමනාකරණය කිරීමේ වගකීම එරට මහ බැංකුව සතු ය . සංචිත කළමනාකරණයේ දී මහ බැංකුව ප්‍රධාන වශයෙන් අවධානය යොමු කරන්නේ ආරක්ෂාව, ද්‍රවශීලතාව හා ලැබීම් වැඩිදියුණු කිරීම යන අරමුණු කෙරෙහිය. විදේශ සංචිත ප්‍රධාන ව්‍යවහාර මුදල් ඒකක කිහිපයක් මගින් පවත්වා ගනී.

04. මූල්‍ය ආයතන අධීක්ෂණය සහ නියාමනය.

මේ විදිහට මූල්‍යා ආයතන අධීක්ෂණය සහ නියාමනය කරන්නේ පද්ධති අවධානමක් (එක මූල්‍ය ආයතනයක් බිඳවැටුණොත් ඒ හරහා ආර්ථිකයේ අනෙකුත් මූල්‍ය ආයතනද බිඳවැටීමේ අවධානම) ඇති වීම වළක්වන්නයි. 2007/2008 ලෝක මූල්‍ය අර්බුධයට කලින් ලෝකයේ මහ බැංකු තමන්ගේ මූල්‍ය ආයතන දැඩි නියාමනයකට ලක් කලේ නැහැ. ඒ නිසා තමයි ලෝක මූල්‍ය අර්බුධයක් බිහි වුනේ.

05. ගෙවීම් පද්ධතිය නියාමනය.

සාර්ථක ව ක්‍රියාත්මක වන ගෙවීම් හා පියවීම් පද්ධතියක් පවත්වා ගැනීම ස්ථාවර මූල්‍ය පද්ධතියක් සඳහා අත්‍යවශ්‍ය සාධකයකි. මහ බැංකුව මේ සාධකය තමන්ගේ කාර්යයක් විදිහට සලකා කටයුතු කරනවා.

06. ජාතික ව්‍යවහාර මුදල් නිකුත් කිරීම

රටක මුදල් නිකුත් කිරීමේ අධිකාරිමය බලය තියන්නේ ඒ රටේ මහ බැංකුවටයි. මහ බැංකුවක් හැම වෙලාවේම රට ඇතුලේ තියන මුදල් ටික, රට ඇතුලේ තියන භාණ්ඩ සහ සේවා සමග සම මට්ටමේ පවත්වාගන්න උත්සාහ කරනවා.

07. ආර්ථික දත්ත සම්පාදනය හා බෙදා හැරීම

සාර්ව ආර්ථික ප්‍රතිපත්ති සකස් කිරීමට සහ මහජනයාට අවශ්‍ය ආර්ථික තොරතුරු බෙදා හැරීමට මහ බැංකුව විසින් දත්ත සම්පාදනය කරයි. මූර්ත අංශය, මුදල් අංශය, මූල්‍ය අංශය, අය-වැය ප්‍රතිපත්තිය, බාහිර අංශ සහ ප්‍රාදේශීය යන සංඛ්‍යාන මෙයට ඇතුළත් වෙනවා.

F E D E R A L R E S E R V E S Y S T E M

ෆෙඩරල් සංචිත ක්‍රමය (FED)

ඇමරිකාවේ මහ බැංකු ක්‍රමය හඳුන්වන නම තමයි FED කියන්නේ. (Federal Reserve System) ඇමරිකානු රජයට ඕනෑම වුනා ඇමරිකාවේ විවිධ ප්‍රාන්ත වල කියන වාණිජ බැංකු සිදු කරන ගෙවීම් පියවීම් ඒකාබද්ධ කරන්න. ඒකට 1913 දෙසැම්බර් 23 වෙනිදා “ෆෙඩරල් සංචිත ක්‍රමය” ආරම්භ කලා.

FED එකට අරමුණු තුනක් තිබුණා.

1. ඉහළ සේවා නියුක්තිය (Maximum Employment)
2. මිල ස්ථායීතාව (Price Stability)
3. ඉලක්කගත දිගුකාලීන පොලි අනුපාත (Long Term Interest Rate)

ඉහළ සේවා නියුක්තිය (maximum employment) සහ මිල ස්ථායීතාව (price stability) එකතු කලාම අපි ඒකට කියනවා ඩුවෙල් මැන්ඩේට් (dual mandate) කියලා.

2007/2008 ලෝක මූල්‍ය අර්බුදයත් එක්ක 2009 ඉදලා FED එක,

- මූල්‍ය ක්‍රමයේ ස්ථායීතාව රැකගන්නට බැංකු හා මූල්‍ය ආයතන අධීක්ෂණය සහ නියාමනය
- රජය වෙත මූල්‍ය සේවා සැපයීමද,

තමන්ගේ අරමුණු අතරට එකතු කරගත්තා.

ඇමරිකානු සංචිත බැංකුවේ සංයුතිය

- පාලන අධිකාරිය (Federal Board/ Board of Governors)
- Federal Open Market Committee.
- 12 Federal Provincial Banks. (ඇමරිකානු සංචිත බැංකුවේ දිස්ත්‍රික් මට්ටමින් තියන ශාඛා 12)
- පුද්ගලික අංශයේ නියෝජනය සහිත ඇමරිකානු බැංකු.
- උපදේශන කමිටු (Advisory Councils)

පාලන අධිකාරිය (Federal Board/ Board of Governors)

මේකෙ සාමාජිකයෝ 7 ඉන්නවා. මේ සියලුදෙනා සෙනෙත් මණ්ඩලයේ අනුමැතිය සහිතව ජනාධිපති තමයි පත් කරන්නේ. අධිපති රහිතව ඉතිරි හය දෙනාගේ නිල කාලය වසර 4යි. ඔවුන් නැවත පත්වීමට සුදුසුකම් ලබනවා. අධිපතිවරයාගේ නිල කාලය වසර 14යි. නැවත පත්වීමට සිදුසුකම් නොලබයි.

FOMC (Federal Open Market Committee)

ජාතික මූල්‍ය ප්‍රතිපත්තිය, පාලන අධිකාරිය තීරණය කලාට පස්සෙ ඒක ක්‍රියාවට නංවන්නේ FOMC එක. ඒත් එක්කම විවට වෙළඳපොළ කටයුතු වලට ප්‍රතිපත්ති පොලී අනුපාත තීරණය කරන්නේත් මේ කමිටුව.

FOMC සාමාජිකයින් ව්‍යුහය

පාලන අධිකාරියේ සාමාජිකයින්	07
ෆෙඩරල් සංචිත ක්‍රමයේ ශාඛා 12න්	05
සමස්ථ සාමාජිකයින්	12

මේ ෆෙඩරල් සංචිත ක්‍රමයේ ශාඛා 12න් පත්වන සාමාජිකයින් පස්දෙනා අතරේ අනිවාර්යෙන්ම “ New York City ” මහ බැංකුවේ ප්‍රධානියා ඉන්න ඕනා.

මේ සියලු දෙනා වසරකට 8 වරක් රැස් වෙනවා.

EUROPEAN CENTRAL BANK

යුරෝපා මහ බැංකුව (ECB)

සමස්ථ යුරෝපයටම එක මුදල් ඒකකයක් හඳුන්වාදෙන්න, 1998 ජුනි 01 වන දින මේ මහ බැංකුව හඳුන්වා දුන්නා. සාමාජික රටවල් 28 න් 19 ක්, මේ මහ බැංකුව හඳුන්වාදෙන්න දායක වුනා. මේ රටවල් 19 මේ වෙද්දි තමන්ගේ නිල මුදල් ඒකකය විදිහට යුරෝ පාවිච්චි කරනවා.

යුරෝපා මහ බැංකුවේ සංයුතිය

- පාලනාධිකාරය (Governing council)
- විධායක මණ්ඩලය (Executive board)
- General council

පාලනාධිකාරය (Governing council)

යුරෝපා මහ බැංකුවේ ප්‍රධාන තීරණ ගන්නේ මේ මණ්ඩලය විසිනි.

පාලනාධිකාරයේ සංයුතිය

රටවල් 19 හි මහබැංකු අධිපතිවරු → 19

විධායක මණ්ඩලයේ සාමාජිකයින් → 06

සමස්ථ සංයුතිය → 25

මොවුන් මසකට දෙවරක් ජර්මනියේ යුරෝපානු මහ බැංකුවේදී රැස් වේ. ප්‍රධාන වශයෙන් යුරෝපා කලාපයේ ආර්ථික සහ මූල්‍ය වර්ධනය ගැන එහිදී තීරණ ගනු ලබයි. මෙම තීරණ සෑම සති 06 කට වරක්ම මාධ්‍ය වෙත ලබාදිය යුතුය. (press conference) තවද මූල්‍ය ප්‍රතිපත්තිය ක්‍රියාවට නැංවීමේ සහ මූල්‍ය ස්ථායීතාවය රැකගැනීමේ වගකීමද මේ මණ්ඩලය වෙත පැවරී ඇත.

විධායක මණ්ඩලය (Executive board)

මෙහි සාමාජිකයින් 06 දෙනෙක් සිටී.

සභාපතිවරයා —————▶ 01

උප සභාපතිවරයා —————▶ 01

අනෙකුත් සාමාජිකයින් —————▶ 04

සමස්ත සංයුතිය —————▶ 06

මෙම සියලු සාමාජිකයින් පත් කරන්නේ යුරෝපා පාර්ලිමේන්තුව විසිනි.

General Council

මෙහි ප්‍රධාන වගකීම තමයි යුරෝපා කලාපයට සාමාජිකයින් ඇතුළත් වෙද්දී ඒ රටවල තත්වය සලකා බලලා පරිවර්තන කටයුතු කිරීම. ඒත් එක්කම මූල්‍යමය සාමාජික නොවන රටවල් 9හි විනිමය පරිවර්තන කටයුතු සිදු කිරීමද මෙමගින් සිදුවේ.

මෙහි සාමාජිකයින්ගේ ව්‍යුහය මෙසේය.

යුරෝපා මහ බැංකුවේ අධිපතිවරයා —————▶ 01

උප සභාපතිවරයා —————▶ 01

යුරෝපා සාමාජික රටවල් වල මහ බැංකු අධිපතිවරුන් —————▶ 28

සමස්ත සංයුතිය —————▶ 30

BANK OF ENGLAND

එංගලන්ත මහ බැංකුව (BOE)

එංගලන්ත මහ බැංකුව පටන්ගත්තේ 1694 දීය. ආරම්භක පරමාර්ථ දෙකක් එංගලන්ත මහ බැංකුවට තිබුණා.

- රාජ්‍ය බැංකුකරු ලෙස කටයුතු කිරීම.
- රාජ්‍ය ණය කළමනාකරු ලෙස කටයුතු කිරීම.

එංගලන්ත මහ බැංකුව පටන්ගනිද්දී හැදින්වූයේ “ The Lady of Threadneedle Street ” කියලා. 1694 පටන්ගත්තට මහ බැංකුව මහජනයා සතු කලේ 1946 දීය. පස්සේ 1996 බැංකු පනත මගින් එංගලන්ත මහ බැංකුවට මෙහෙයුම් ස්වාධීනත්වය (Operational Independence) හිමි වුණා.

මෙහෙයුම් ස්වාධීනත්වය (Operational Independence)

මේකෙදි වෙන්වෙන් එංගලන්ත රජය විසින් ආර්ථිකයේ උද්ධමන ඉලක්කය තීරණය කරලා ඒ ඉලක්කය සපුරගන්න මූල්‍ය ප්‍රතිපත්තිය ස්වාධීනව ක්‍රියාත්මක කිරීමේ වගකීම එංගලන්ත මහ බැංකුවට ලබාදීමයි. එතකොට රට ඇතුලේ මූල්‍ය ප්‍රතිපත්තිය ක්‍රියාත්මක කිරීමේ නිදහස එංගලන්ත මහ බැංකුවට තියනවා.

එංගලන්ත මහ බැංකුවේ ප්‍රධාන අරමුණ වෙන්වෙන් මිල සහ මූල්‍ය ක්‍රමයේ ස්ථායීතාවය රැකගෙන ඒ හරහා මහජනතාවට ප්‍රතිලාභ ලබාදීමයි.

එංගලන්ත මහ බැංකුවේ සංයුතිය

අධිපතිවරයා, නියෝජ්‍ය අධිපතිවරු සහ විධායක නොවන සාමාජිකයින්, ලෙස පාලන අධිකාරියේ (Court of Directors) සාමාජිකයින් 13 ඉන්නවා.

මේ 13 දෙනා වසරකට 07 පාරක් රැස් වෙනවා. අධිපතිවරයාගේ නිල කාලය වසර 08 යි. නියෝජ්‍ය අධිපතිවරුන්ගේ නිල කාලය වසර 05, විධායක නොවන සාමාජිකයින්ගේ නිල කාලය වසර 03. මේ පාලන අධිකාරිය තමයි මහ බැංකුවේ කටයුතු මෙහෙයවන්නේ.

මුදල් ප්‍රතිපත්ති කමිටුව (Monetary Policy Committee)

සාමාජිකයින් 09 ඉන්නවා.

අධිපතිවරයා	01
මූල්‍ය ප්‍රතිපත්තිය සහ මූල්‍ය ස්ථායීතාවය භාර නියෝජ්‍ය අධිපතිවරුන්	02
ප්‍රධාන ආර්ථික විශ්ලේෂක	01
වෙළඳ කටයුතු සඳහා වන විධායක අධ්‍යක්ෂ	01
ස්වාධීන සාමාජිකයින්	04
සමස්ත සංයුතිය	09

මොවුන් සෑම මසකට වරක්ම රැස්වේ. රැස් වෙලා මුලින්ම ආර්ථිකයේ තත්ත්වය ගැන සොයා බලනවා. පසුව දින දෙකක් වැය කරලා මුදල් ප්‍රතිපත්තිය තීරණය කරනවා. මුදල් ප්‍රතිපත්ති තීරණයට යොදාගන්න ප්‍රධාන මෙවලම “නිල බැංකු අනුපාතයයි”.

මූල්‍ය ප්‍රතිපත්ති කමිටුව හරහා උද්ධමන ඉලක්කය සපුරාගත හැකිවන පරිදි පොලී අනුපාත තීරණය කරනු ලබයි. ඒත් එක්කම මේ කමිටුවේ රැස්වීම ඉවර වෙලා දවස් 14 ඇතුළත රැස්වීම් වාර්තාව ප්‍රසිද්ධ කරන්න ඕන.

2017 වසරේදී එංගලන්ත මහ බැංකුව එංගලන්තයේ ඇති විදේශ මූල්‍ය ආයතන අධීක්ෂණය කරන්න පටන්ගත්තා. මේ අධීක්ෂණය හරහා එංගලන්තයටත්, ගෝලීය ආර්ථිකයටත් විශාල ප්‍රතිලාභ ලැබෙයිැයි එංගලන්ත මහ බැංකුව විශ්වාස කරනවා.

මේ මූල්‍ය ආයතන අධීක්ෂණය නොකලොත් ඒ හරහා පද්ධති අවධානමක් ඇතිවෙලා සමස්ථ මූල්‍ය අංශයම බිඳවැටෙයි කියන අවධානම පදනම්ව මේ විදිහට එංගලන්ත මහ බැංකුව එංගලන්තයේ විදේශ මූල්‍ය ආයතන අධීක්ෂණය කරනු ලබයි.

BANK OF JAPAN

ජපාන මහ බැංකුව (BOJ)

ජපාන මහ බැංකුව 1882 දී ආරම්භ කරන ලදී. ජපාන මහ බැංකුව පටන්ගත්තේ “ බැංකු නොව්ට්ටු නිකුත් කරන්නා ලෙස කටයුතු කිරීම ” මගිනි.

1882 දී පටන්ගත්තට 1942 දී තමයි මහ බැංකුවට නිත්‍යානුකූල පිළිගැනීම ලැබුනේ. ජපාන මහ බැංකුවට අරමුදල් ප්‍රතිපාදනය කරන්නේ ජපාන පාර්ලිමේන්තුව විසිනි.

ජපාන මහ බැංකුවේ ශාඛා 14 ක් රට තුළ පිහිටා ඇති අතර ජාත්‍යන්තර ශාඛා 08 ද ඇත.

ජපාන මහ බැංකුවේ සංයුතිය

ජපාන මහ බැංකුවේ සංයුතිය මෙසේය.

අධිපතිවරයා —————→ 01

නියෝජ්‍ය අධිපතිවරු —————→ 02

විධායක සහ විධායක නොවන සාමාජිකයින් —————→ 12

සමස්ථ සංයුතිය —————→ 15

ප්‍රමාණාත්මක ලිහිල්කරණය (QE) (Quantitative Easing)

සම්මත මුදල් ප්‍රතිපත්තියක් කියන්නේ මොකද්ද කියලා ඔයා දැන් හොඳට දන්නවනෙ. ප්‍රමාණාත්මක ලිහිල්කරණය කියන්නේ අසම්මත මුදල් ප්‍රතිපත්තියකට. අපි මේකටම තමා “Asset Purchasing Program” කියන්නෙත්.

2007/2008 ලෝක මූල්‍ය අර්බුදයෙන් පස්සෙ ඇමරිකාව යුරෝපය වගේ රටවල් තමන්ගෙ මුදල් ප්‍රතිපත්තිය ලිහිල් කරලා ආර්ථිකයට මුදල් සම්පාදනය කලා. ඒ කියන්නේ පොලි අනුපාත අඩු කරලා බැන්කු පද්ධතිය හරහා ආර්ථිකයට මුදල් ගලායාමට සැලැස්සුවා.

මේ විදිහට ආර්ථිකයට මුදල් සම්පාදනය කිරීමේ අවසාන ඉලක්කය වුනේ සමාහාර ඉල්ලුම හරහා ආර්ථිකය වර්ධනය කරගන්න එක.

ඒ කියන්නේ රට ඇතුලේ ආයෝජන ඉහල ගිහිල්ලා අලුත් ව්‍යාපෘති පටන් අරන් සේවා විප්ලවයෙ තියන සම්පත් ටික සේවා නියුක්ත කරලා නිමැවුම ඉහළට අරගන්න එක.

මේ අරමුණ හිතේ තියාගෙන ගොඩක් මහ බැන්කු තමන්ගෙ පොලි අනුපාත 0% මට්ටමට අරන් ආවා. ඒකෙන් බැන්කු අංශයට ඉහි කලා දැන් ඔයාලා මහ බැංකුවේ සල්ලි තියන්න එපා, ඔයාලට මහ බැන්කුව පොලියක් ගෙවන්න නැහැ, ඒ සල්ලි මිනිස්සුන්ට ණය විදිහට දීලා රටේ නිශ්පාදනය වැඩි කරන්න කියලා. මේ අතරතුර බැංකු අංශයේ කෙටි කාලීන සුරැකුම්පත් මහ බැංකු විසින් මිලදී අරගෙන ඒවටත් මුදල් දෙන්න මහ බැංකුව කටයුතු කලා. මේවට අපි කියනවා “ විවට වෙළඳපොළ කටයුතු කියලා ”. මේ සල්ලි යන්නෙත් එතකොට ආර්ථිකයට.

ටික කාලයක් යද්දි මහ බැන්කු වලට මිලදී ගන්න කෙටි කාලීන සුරැකුම්පත් රටේ නැති වෙන්න පටන්ගත්තා. ඊට පස්සෙ කෙටි කාලීන සුරැකුම්පත් වෙනුවට භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කර මිලදී ගන්න මහ බැන්කු පටන්ගත්තා.

මේකට තමා “ප්‍රමාණාත්මක ලිහිල්කරණය” කියන්නේ. ඒ කියන්නේ සාමාන්‍ය වෙළඳපොළ කෙටි කාලීන සුරැකුම්පත් මිලදී ගන්නවා වෙනුවට දිගු කාලීන සුරැකුම්පත් මිලදී ගන්න එක.

ලෝක මූල්‍ය අර්බුදය (Subprime Mortgage Crisis / Financial Crisis)

2005/2006 වගේ වෙද්දි ඇමරිකාවේ නිවාස වෙළඳපොළ එකපාරටම නොහිතපු විදිහකට වෙනස් වෙන්න පටන්ගත්තා. නිවාස සංකීර්ණත් අලුතෙන් ටිකක් වැඩිපුර හැඳෙන්න පටන්ගත්ත. ඒත් එක්කම තිබුන නිවාස වල මිලත් එන්න එන්න වැඩි වෙන්න පටන්ගත්ත.

මේ දිහා බලන් හිටපු මිනිස්සු ගොඩක් හිතුවා මේ මිල ඉහළ යනවා කියන්නේ ඉස්සරහට තවත් මිල ඉහළ යන්න පුළුවන් ඒ නිසා මමත් දැන්ම ගෙයක් අරගෙන තියාගන්න එක හොඳයි කියලා.

මේ විදිහට ගොඩක් අය ආයෝජන අපේක්ෂාවෙන් නිවාස මිලදී ගන්න පටන්ගත්තා. හැමෝම මේ දේ කරන්න පටන්ගත්තම එන අධි ඉල්ලුම නිසා නිවාස මිල අසාමාන්‍ය විදිහට ඉහළ ගියා.

එකදිගට මේ වෙනදේ දැකපු බැංකු හිතුව, මේ වත්කම් මිලත් ඉහළ යනවා, මිනිස්සුත් ගෙවල් ගන්න පොරකනව, ඒ නිසා අපි මේ ගෙවල් ගන්න අයට ණය දුන්නොත් ලොකු ලාභයක් අඩු අවධානමකින් ගන්න පුළුවන් කියලා.

එතකොට මේ ණය දෙන්නේ නිවාස කියන වත්කම මිලට ගන්න, ඒ දෙන ණයට ඇපය තමයි මේ ගන්න ඉන්න මිල ඉහළ යන නිවාසය.

හිතන්න ඔයාට මේ වෙලාවේ ගෙයක් ගන්න ඕනේ කියලා, ඒත් අතේ තියන සල්ලි ටික මේ වැඩේට මදි. බැංකුව කියනවා හරි මම ඉතුරු ටික දෙන්නත් ණයක් විදිහට හැබැයි ඔයා ණය ගෙවලා ඉවර වෙනකන් ඇපය විදිහට මේ ගන්න නිවාසය අපි ගාව තියන්න ඕනේ කියලා.

බැංකුවට පාඩුවක් නෑනේ, මොකද ණයට පොලියකුත් ලැබෙනවා, ණය නොගෙවා පැහැරහැරියොත් මිල ඉහළ යන වත්කමක් බැංකුව සතුව තියනවා.

ඇමරිකාව වගේ රටවල බැංකු විතරක් නෙවෙයි මේ විදිහට ණය දෙන්නෙ. තව ගොඩක් මූල්‍ය ආයතන වර්ග තියනවා. මේ හැම ආයතනයක්ම මේ බැංකු කරපු දේම කලා.

බැංකු ණයේ පොලිය 5% කියලා හිතන්න. ඔයා මේ ණය ගන්නේ මෙහෙම හිතලා. ඔයා හිතනවා මම ගෙවන්න ඕන පොලිය 5%, හැබැයි තව ටික කාලයක් යද්දි මම මේ ගන්න ගෙදර මිල 100% වැඩි වෙනවා, එතකොට මේ ගේ විකුණලා ණයත් ගෙවලා ඉවර කරලා අතටත් ගානක් ගන්න පුළුවන් කියලා.

ටික කාලයක් යද්දි ඉස්සර තිබ්බ නිවාස මිල තුන්ගුණයකින් විතර වැඩි වුණා. හිතන්න ඒ කාලේ මිල තිබ්බේ 35 කියලා. දැන් මිල 100ට විතර ඇවිල්ලා. ඔහොම ටික දවසක් යද්දි ගෙවල් ගත්ත අය මේවා විකුණන්න පටන්ගත්තා.

මිනිස්සු ගොඩක් එකපාර මේ දේ කරන්න උත්සාහ කරද්දි නිවාස ගන්න හිටපු අයට තේරුණා තව මිල ඉහළ යන පාටක් නැහැ කියලා. මේ නිසා මේ අය මිල පහළ මට්ටමකට එනකන් බලාගෙන හිටියා.

හිතන්න දැන් මේ වෙද්දි වෙළඳපොළ මිල තියන්නේ 100 කියලා. මන් ගාව 98 ගත්ත නිවාසයක් තියනවා. දැන් මට මේක විකුණගන්න ඕනේ. ඒත් ගන්න කෙනක් නැහැ. ඉතින් මම කියනවා මට 100 ඕනේ නෑ 99 දෙන්න කියලා. ඒත් කවුරුත් මේක ගන්න කැමති වෙන්නේ නැහැ. ඒ පාර මම අහනවා මට 99 එපා ගත්ත ගානටම දෙන්නන් ගන්නවද කියලා.

ඒත් කිසිම කෙනක් ගන්නේ නැහැ. දැන් මට බයක් එනවා මිල ගොඩක් අඩු වුනොත් විකුණගන්න බැරි වෙයි කියලා. එහෙම වුනොත් මට ගත්ත ණයත් ගෙවාගන්න බැරිවෙනවා. ඒ නිසා මිනිස්සු බලාපොරොත්තු නොවුන මට්ටමක අඩු මිලක් මම එයාලට කියනවා.

මම එකපාරටම 90 ට දෙනවා කියනවා කියලා හිතන්න එතකොට එක්කෙනෙක් දෙන්නෙක් මේක ගන්න පෙළඹෙනවා. ඒත් ගොඩක් අය බලන් ඉන්නවා තව අඩුවෙයි තව අඩුවෙයි කියලා.

මෙහෙම ටික කාලයක් යද්දි 100 තිබ්බ නිවාස මිල වෙගෙන් කඩාගෙන වැටෙන්න පටන්ගන්නවා. මේ වෙලාවේ ඇත්තටම නිවාසයක් ගන්න හිතන් ඉන්න මනුස්සයෙක් මේක දැක්කම කල්පනා කරනවා මම ගෙයක් ගන්නනං හිටියේ 70ට ඒත් මේ කඩාගෙන වැටෙන විදිහට මට 50 විතර ගන්න පුළුවන් වෙයි කියලා.

දැන් වෙළඳපොළේ තියන්නේ අධික සැපයුමක් ඒ කියන්නේ විකුනන්න ගොඩක් අය ඉන්නවා ඒත් ගන්න අය අඩුයි. මේ නිසා වෙගයෙන් මිල කඩාගෙන වැටෙනවා.

මේ විදිහට මිල පහළ ගිහල්ලා අත්තිමට මුල්ම කාලේ මිලටත් වඩා පහළ මිලකට නිවාස මිල කඩාගෙන වැටුණා. ඒ කියන්නේ 35 ටත් වඩා අඩු මට්ටමකට.

දැන් අර ණය ගත්ත අයට මොකද වෙන්නේ කියලා හිතන්න, එයාලා ගත්ත නිවාස බැංකුවට අයිති වුණා. මොකද මෙයාලා ණය ගත්තේ මිල වැඩි වුනාම විකුණලා ලාභයක් අරන් ණය ගෙවන්නනේ. මිල ඉහළ නොගිය නිසා ණයත් ගෙවාගන්න බැරි වුණා.

දැන් හිතන්න බැංකුවක් කොහොමද ණය දෙන්නේ කියලා. බැංකුවක් ණය දෙන්නේ ණය මවලා (Money Creation), මේ නිසා ආර්ථිකයේ ඇත්ත සල්ලි ටික කොහේ තියනවද කා ගාව තියනවද කියලා කාටවත් කියන්න බැරි වුණා. ඒ තරමටම ආර්ථිකය තුලට ණය ගලාගෙන ගිහිල්ලා තිබුණා.

මේ බැංකු සහ මූල්‍ය ආයතන වල ප්‍රධාන ආදායම් මාර්ගයක් තමයි ණය වලට එන පොලී ආදායම, මහජන තැන්පතු හරහා තමයි බැංකුවක් තව කෙනෙක්ට ණය දෙන්නේ, එතකොට ණය ගත්ත කෙනා ණය නොගෙවා හිටියම බැංකුවට සිද්ධවෙනවා අර ඇපයට තියාගත්ත දේ හරි විකුණන්න. මොකද එහෙම නොකලොත් මහජනතාව තමන්ගේ තැන්පතු ආපහු ඉල්ලද්දී ඒවා දෙන්න බැරි වෙනවා.

දැන් බැංකු වලට මේ ඇපයට තියාගත්ත දේ විකුණල මුදල් කරගන්නත් බැ, බැංකුවෙන් ණය ගත්ත මිනිස්සුන්ට ඒ ණය ගෙවගන්නත් බැ, මෙහෙම වුනාම බැංකු සහ මේ මූල්‍ය ආයතන ලොකු ප්‍රශ්නෙකට මුණ දෙනවා.

මේ විදිහට ටික කාලයක් යද්දි මූල්‍ය ආයතන එක එක කඩාගෙන වැටෙන්න පටන්ගත්තා. ඒ කඩාගෙන වැටෙන ආයතනයක ඔයාගේ මූල්‍ය ආයතනය ආයෝජනය කරලා තියනවා කියලා හිතන්න. එතකොට ඒ මිනිස්සු බංකොලොත් වුනාම ඔයාගේ ආයෝජන මුදල් ලැබෙන්නේ නැහැ. මොකද දැන් ඒ අයට ඒවා ගෙවාගන්න තරම් සල්ලි නැහැ.

මෙහෙම ටික කාලයක් යද්දි ඔයත් බංකොලොත් වෙන්න පටන්ගන්නවා හේතුව ඔය මේ ආයෝජනය කරලා තියන්නේ වෙන කාගෙහරි සල්ලි නිසා. ඒවා ඒ අයිතිකාර මිනිස්සු ඉල්ලුවහම ගෙවන්න ඔයා බැදිලා ඉන්නවා.

මෙහෙම මෙහෙම ඇමරිකාවෙන් පටන්ගත්ත මේ අර්බුදය ලෝකය පුරා පැතිරිලා ගියා. හිතන්න ඇමරිකාවේ මේ කඩාගෙන වැටෙන මූල්‍ය ආයතනයක යුරෝපයේ මූල්‍ය ආයතනයක් ආයෝජනය කරලා තිබ්බා කියලා, එතකොට යුරෝපයේ මූල්‍ය ආයතනයත් මේ නිසා කඩාගෙන වැටෙනවා. ඒ ආයතනයේ ආයෝජනය කරලා තියන අනික් මූල්‍ය ආයතනත් කඩාගෙන වැටෙනවා.

මේ විදිහට ආයතන කඩාගෙන වැටෙද්දි ඒ ආයතන වල මිනිස්සුන්ට තමන්ගේ රස්සා නැති වුනා. සමහර ආයතන එක රැයෙන් මිනිස්සු දහස්ගානක් එලියට දැමීමා. මොකද එයාලව තියාගත්තොත් එයාලට ලොකු පඩියක් ගෙවන්න වෙනවා. ඒ තරම් පඩියක් ගෙවන්න මේ වෙලාවේ මූල්‍ය ආයතන වලට හැකියාවක් නැහැ.

සමහර මිනිස්සු මේ නිසා තමන්ගේ ජීවිතේ පවා නැති කරගත්තා. වත්කම් බුබුලකින් පටන්ගත්ත මේ සිදුවීම අවසානයේ ආර්ථික අර්බුදයක් හරහා ආර්ථික අවපාතයක් කරා වර්ධනය වුනා.

මේ නිවාස මිල හරහා ඇතිවුනේ වත්කම් බුබුලක් (Asset Bubble). මේක උපරිම මිලට ඇවිල්ල එකපාරටම පිපිරිලා ගියා.

මේ සිදුවීමත් එක්ක ඇමරිකාව ඇතුළු බොහෝ ආර්ථික වල ආර්ථික කාර්යසාධන දර්ශක කිහිපයක් තිබ්බේ මේ විදිහටයි.

- සේවා විප්ලවය ඉහළ යමින් තිබුණා.
- ආර්ථික වර්ධනය පහළ යමින් තිබුණා.
- භාණ්ඩ සහ සේවා මිල පහළ යන්න පටන් අරගෙන තිබුණා.
- නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලිය නැවතිලා තිබුණා.
- මිනිසුන්ගේ ජීවන මට්ටම අඩු වෙලා තිබුණා.

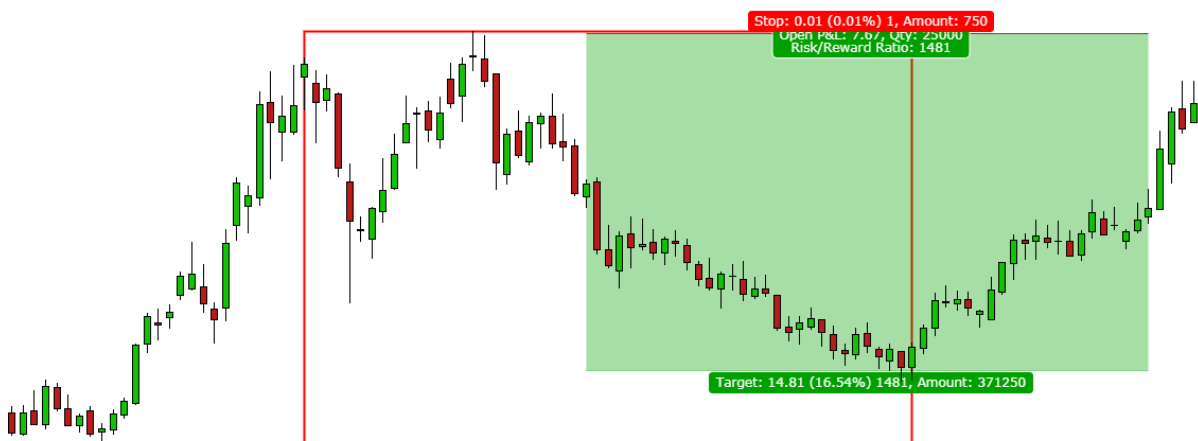
හිතන්න මේ වගේ වෙලාවක පිටරට කෙනෙක් ඇවිල්ලා ඇමරිකාවේ කෑම කඩයක් පටන්ගන්නවා කියලා. ඒත් එයාට සල්ලි ටිකක් මදි ඒ නිසා එයා බැංකුවෙන් ණයක් ඉල්ලන්න යනවා. මේ වෙච්ච දේවලුත් එක්ක බැංකුව කොහොමත් මෙයාට ණයක් දෙන්නේ නැහැ, බැංකුව කරන්නේ එයාලා ගාව තියන සල්ලි ටිකත් ඒ රටේ මහ බැංකුවේ දාන එක. මොකද එතකොට ඒ සල්ලි ටිකට අවධානමක් නැති නිසා. එතන එන පොලිය අර වැඩි අවධානමක් මත කෙනකුට ණය දෙනවට වඩා අවධානම ගොඩක් අඩුයි.

ලෝක මූල්‍ය අර්බුදය හරහා විදේශ විනිමය වෙළඳපොළට වූ බලපෑම

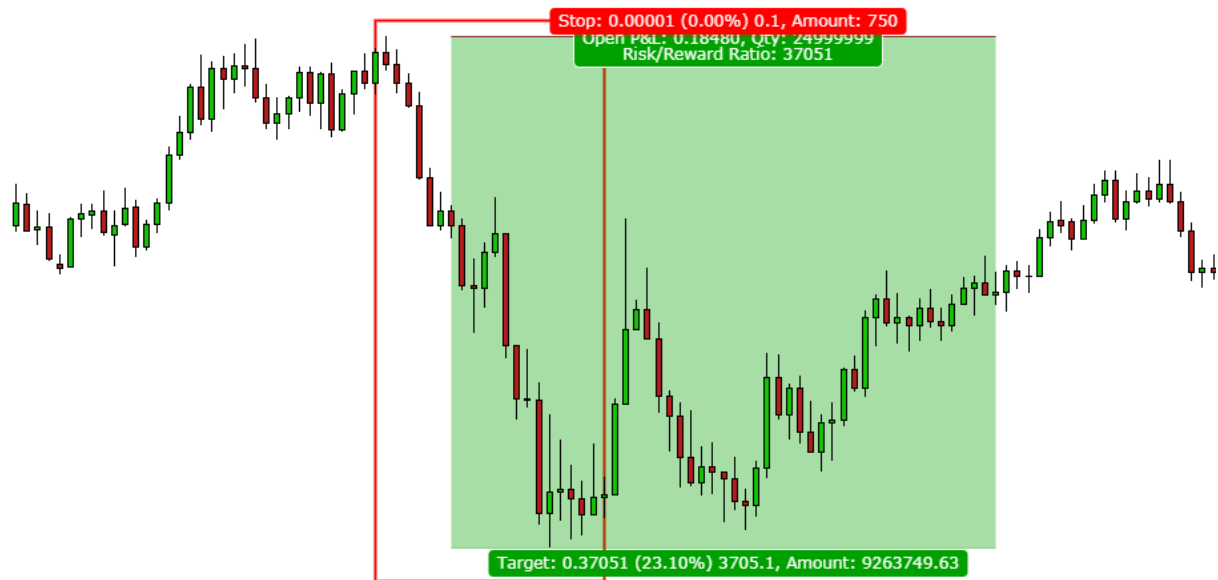
(Financial Crisis Impact on Foreign Exchange Market)

මේ තියන්නේ ලෝක මූල්‍ය අර්බුදය නිසා විවිධ ආර්ථික වල විදේශ අංශයට
සිදුවූ බලපෑමයි. ඩොලරය ප්‍රමුඛ කරගෙන ලෝකයේ බොහෝ සංවර්ධිත
ආර්ථික මේ ගැටලුවට මුහුණ දුන්නා.

DXY 1W

EUR/USD 1W

GBP/USD 1W

USD/JPY 1W

ලෝක මූල්‍ය අර්බුදය සඳහා මහ බැංකු ක්‍රියාකාරිත්වය (Financial Crisis and Central Banks)

ලෝක මූල්‍ය අර්බුදය නිසා ලෝක ආර්ථිකය ආර්ථික අවපාතයක් දක්වා ගමන් කලා. ලෝකයේ මහ බැංකු තමන්ගේ ආර්ථිකය දිනා බැලුවාම එයාලට පෙනුන දේ තමයි මිනිස්සුන්ට සල්ලි නැහැ, ඒ නිසා මිනිස්සු කැම බීම කන්නේ බොන්නේ හරි අඩුවෙන්, ඒ නිසා ව්‍යාපාරිකයන්ට බිස්නස් නැහැ කියලා. මෙහෙම ගියොත් ආර්ථිකය තවත් පහළට වැටෙන බව දැනගත්ත මහ බැංකු තමන්ගේ ආර්ථිකය තුළට අඩු පොලියට ණය ගලායන්න සැලැස්සුවා.

ඒ කියන්නේ පොලී අනුපාත බිත්දුවටම ගෙනල්ලා මහ බැංකු විසින් රටේ මිනිස්සුන්ට ණය දුන්නා ඔයාලා මේ සල්ලි වියදම් කරන්න කියලා. එතකොට සමහරු මේ සල්ලි වලින් පරිභෝජනය කරන්න පටන්ගත්තා. ඒ පරිභෝජනය නිසා ආයෙත් ටික ටික නිෂ්පාදනය කරන මිනිස්සුන්ට නිෂ්පාදනය කරන්න හැකියාවක් ඇති වුනා.

මහජන තැන්පතු ගෙවාගන්න බැරුව හිටපු බැංකු සහ මූල්‍ය ආයතන වලට මහ බැංකු විසින් සල්ලි දුන්නා ඔයාලා මේ සල්ලි වලින් මිනිස්සුන්ගේ තැන්පතු ආපහු එයාලට දෙන්න කියලා.

මේත් එක්කම ප්‍රමාණාත්මක ලිහිල්කරණය (QE) හරහාත් ආර්ථිකයට මුදල් ගලාගෙන යවන්න සැලැස්සුවා. මෙහෙම එක එක විදිහට ආර්ථිකය ඇතුලේ ක්‍රියාකාරකම් වෙද්දි බිඳවැටුණු ආර්ථිකයන් ආයෙත් නැගිටින්න පටන්ගත්තා.

2015 වසරේ ස්විස්ටර්ලන්ත විනිමය අනුපාතය සඳහා මහ බැංකුවේ නියාමනය (EUR / CHF Market Crash and Central Bank Regulation)

2011 දී ස්විස්ටර්ලන්ත මහ බැංකුව තීරණය කරනවා එයාලගේ මුදල් ඒකකයේ බාහිර අගය ස්ථාවර කරලා අපනයන වෙළෙඳපොළ ගිණිමත් කරගන්න. මේකට යුරෝපයත් එක්ක ස්ථාවර විනිමය අනුපාතයක් ස්විස්ටර්ලන්තය ඇති කරගන්නවා. මොකද යුරෝපය නැත්තන් ජර්මනිය තමයි ස්විස්ටර්ලන්තයෙ ලොකුම අපනයන ගැනුම්කරු.

මේ තීරණයත් එක්ක 1.20 අගයට ස්විස්ටර්ලන්තය තමන්ගේ මුදල් ඒකකය යුරෝ මුදල් ඒකකයට එරෙහිව ස්ථාවර කරනවා. ඒ කියන්නේ යුරෝ එකක් ගන්න ස්විස්ටර්ලන්ත ෆරැන්ක් මුදල් ඒකකයෙන් 1.20 දෙන්න ඕනේ කියන එක. මේ අගය එක දිගටම වෙනස් නොවී 1.20 කියන මට්ටම පදනම් කරගෙන ක්‍රියාත්මක වෙනවා.

මේ ස්ථාවර කිරීමත් සමග ස්විස්ටර්ලන්ත ෆරැන්ක් මුදල් ඒකකය 1.20 ක මට්ටමේ පරාස අගයක් තුළ යුරෝ මුදල් ඒකකයට එරෙහිව ක්‍රියාත්මක වෙන්න පටන්ගත්තා.

මේ රතු ඊතලය බලන්න. Market එක 1.20 කියන අගය පදනම් කරගෙන ඒ අවට Range වෙච්ඡි තියනවා. මෙහෙම වෙන්න හේතුව තමයි විනිමය අනුපාතය ස්ථාවර කිරීම.

බලන්න ඒ විදිහට මිල ස්ථාවර කලාම මිල එක පරාස අගයක් ඇතුළේ විතරයි ගමන් කරන්නේ. ඒ නිසා අපනයනකරුවන්ට පුළුවන් තමන්ගේ අපනයන ගැන තීන්දු තීරණ සැකයක් නැතුව ගන්න. මොකද ඉස්සරහට මිල ලොකුවට නොහිතන ගණන් වලින් ඉහළ පහළ යයි කියලා එයාලට දැන් බයක් නැහැ.

අපි මේකට ආර්ථික විද්‍යාවෙදි කියන්නේ ස්ථාවර විනිමය අනුපාතයක් (Fixed Exchange Rate Regime/System) කියලා. 1977 ට කලින් අපේ රටේ තිබ්බේත් මේ වගේ ස්ථාවර විනිමය අනුපාතයක්.

මේ ස්ථාවර විනිමය අනුපාතය පවත්වාගෙන යන්න ස්විස්ටර්ලන්ත මහ බැංකුවට ටිකක් වැඩිපුර සල්ලි අවුල් ගහන්න සිද්ධ වුනා. 2011 දි ස්විස්ටර්ලන්තය ගත්ත මේ තීරණය නිසා 2014 වෙද්දි ස්විස්ටර්ලන්ත මහ බැංකුව සතු විදේශ සංචිත ප්‍රමාණය ඩොලර් බිලියන 480 වගේ මට්ටමකට ආවා. ඒක ස්විස්ටර්ලන්ත දළ දේශීය නිෂ්පාදනයෙන් 70% ක විතර අගයක්. ඒ කියන්නේ රටේ නිෂ්පාදන කරන නිෂ්පාදනය වගේ 70% ක විතර විදේශ මුදල් රට ඇතුළෙ තියනවා කියන එක.

රට ඇතුළේ මුදල් අවුල් ගහන ප්‍රමාණය වැඩි නිසා ස්විස්ටර්ලන්ත මහ බැංකුවට බයක් ආවා මේක අත්යුත්තමනයක් (Hyperinflation) බවට පත් වෙයි කියලා. ඒ කියන්නේ 90% - 100% වගේ මට්ටමකින් එක දවසින් සිදුවන උද්ධමනයක් රට තුළ ඇතිවෙයි කියලා.

මේ ඔක්කොම දිනා බලලා ස්විස්ටර්ලන්ත මහ බැංකුව තීරණය කලා මේ ස්ථාවර විනිමය අනුපාතයෙන් අයින් වෙනවා කියලා. හැබැයි ඒ තීරණය කාටවත් දැනගන්න තියන්නෙ නැහැ.

මේ තීරණය නිසා ස්විස්ටර්ලන්තයේ අපනයන ආදායම අඩු වුනත් විදේශ සංචිත විශාල ප්‍රමාණයක් ආර්ථිකය ඇතුලෙ තියන නිසා ඒ හානිය විදේශ සංචිත වලින් ආවරණය කරගන්න හැකියාවක් ඒ වෙද්දි ස්විස්ටර්ලන්ත ආර්ථිකයට තිබුණා.

මේ තීරණය නිසා 2015 ජනවාරි මාසේ 15 වෙනිදා යුරෝ වලට එරෙහිව ස්විස්ටර්ලන්ත ෆ්රැන්ක් අගය එක දවසින් 40% විතර ගස්තිමත් වෙනවා. ඒ කියන්නේ පිප් 2300 විතර එක දවසින් move වුණා. පහළ උදාහරණය බලන්න.

EUR/CHF 1D

ස්විස්ටර්ලන්ත මහ බැංකුව මේ කාටවත් නොකියා කරපු දේ නිසා ගොඩක් මූල්‍ය ආයතන වලට මේ හරහා විශාල අලාභ සිද්ධ වුණා. මේක තමා මහ බැංකුවක් ආර්ථිකය මෙහෙයවන ක්‍රමය. ආර්ථික අරමුණු ඉටුකරගන්න ලාභ පරමාර්ථයෙන් ඉවත් වෙලා තමා හැම වෙලාවෙම මහ බැංකුවක් ආර්ථිකය මෙහෙයවන්නෙ.

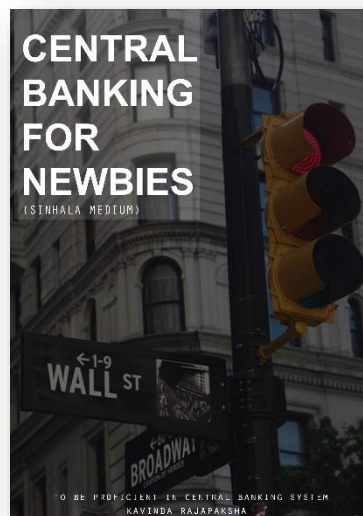
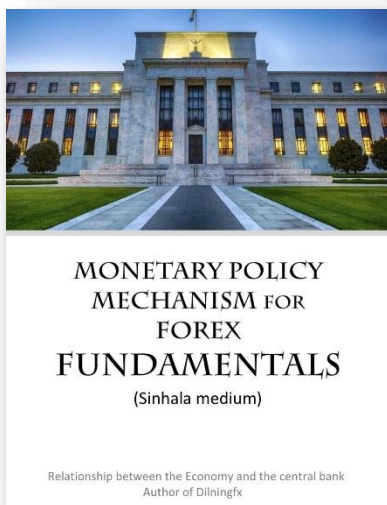
මම භීතනවා මේ පොත හරහා ඔයාට මහ බැංකුවක ක්‍රියාකාරිත්වය ගැන ගොඩක් ලොකු අවබෝධයක් මේ වෙද්දි ඇවිල්ලා ඇති කියලා. මේ ඉගෙනගත්ත දේවල් හෙමින් හෙමින් ඇත්ත ආර්ථික සිදුවීම් එක්ක ඔයා ගලපලා බලන්න. එතකොට ඔයාට තේරුම් යයි, මහ බැංකුවක් කොහොමද රටක තීන්දු තීරණ ගන්නේ සහ ආර්ථිකය මෙහෙයවන්නේ කියලා.

මේ පොත ගත්තට ඔයාට ගොඩක් ස්තූතියි. හොඳට ඉගෙනගන්න. මේ පොතේ නොතේරෙන, අපැහැදිලි දෙයක් තිබ්බොත් මට Message එකක් දාන්න.

My Telegram Account - <https://t.me/DLkvn>

.

My Books

THANK YOU!